

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1995. január-június

1. szám

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
1121 Budapest, Költő u. 21.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

„A természet szolgálatában”

Kiadja a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
Szerkesztette: Schmidt Egon
Szedő: Dohán Zsófia
Tördelőszerkesztő: Janca Ákos
Felelős kiadó: Nagy Szabolcs
Nyomda: Kanalgém Kft.

**ÍRJON, AGITÁLJON, TARTSON ELŐADÁSOKAT A FÜLEMÜLE
VÉDELMEÉNEK ÉRDEKÉBEN!**

Ha egyesületünk minden tagja csupán egyszer tesz valamit is ez évben a fülemüle védelméért, máris felbecsülhetetlen segítséget kapott a magyar állomány!

MADÁRVÉDELEM

Az ócsai fehérgólya-állomány alakulása 1943-tól napjainkig

Ócsán, a műemléktemplom környékén ősidők óta költenek gólyák. Alkalmasak voltak a fészekrakáshoz az öreg falu befedett tetejű kéményei, táplálkozásukhoz a láprétek minden olyan állata, ami él s amit bekaphat a kis szöcskétől a kígyóig, vakondig. S nem utolsósorban a falu lakossága is szeretetébe fogadta őket.

Öregektől hallottam, hogy a műemléktemplom déli tűzfalának a csúcsán sokáig volt gólyafészek. Az 1893-as restauráláskor egy merész cigány-legény mezítláb végigmászott a tető gerincén, majd fejével megemelve a fészket, letaszította azt a mélybe. Azóta se került oda fészek, pedig többször próbálkoztak fiatal gólyapárok eredménytelenül, mert a gallyak lecsúsztak a kőről.

Látványos gólyatelep alakult ki a mai sportpálya területén, ahol őspark állt, amit gróf Teleki József egykori földesúr alakított ki az 1740-es években. Az itt megnőtt fák 1930-ban már gyönyörű példányokká fejlődtek. Ezekre raktak fészket a gólyák. Öt fészek volt a fákon, négy a kéményeken. Az égerfa csúcsán az évek folyamán hatalmas fészkek alakult ki. Uralták a környéket. Ha felszálltak a műemléktemplom magas tűzfalára, és azt birtokba vették, más gólyákat elkergettek onnét. Az iskolán lévő párok még territóriumuk határának tartották a templomot, és ha már pihenő gólyát láttak a tűzfalon, izgatott kelepelésbe kezdtek. Majd rohamra indultak a pihenő madár ellen. De az égerfás gólyákkal nem bírtak. Az ősparkot 1938-ban a leventeparancsnok kivágatta és gyakorló pályát készíttetett a leventék számára. Ma ez a község sportpályája. A fészek nélkül maradt gólyák egy része kéményekre települt.

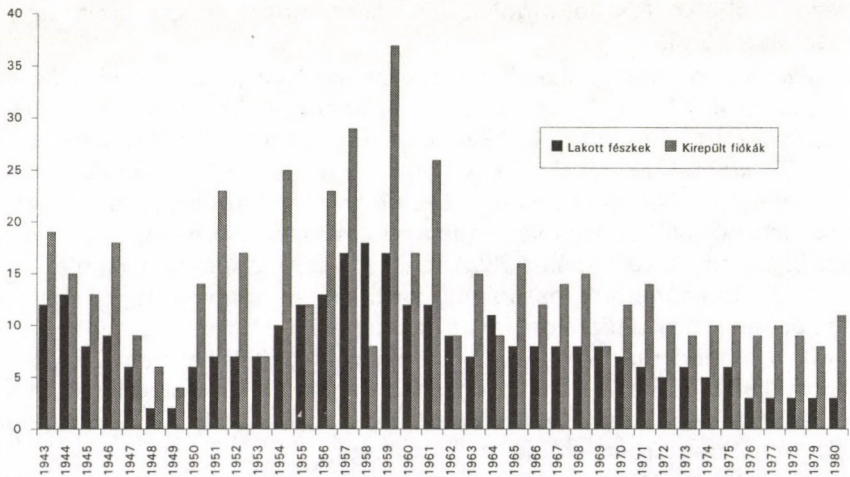
A másik gólyatelep az alszegi műemléktemplom környékén alakult ki az 1940-es években tíz fészekkel. Mindegyiket zárt tetejű, széles kéményre építették.

A mellékelt grafikonon 1943-tól napjainkig összeállítottam az Ócsán fészkelő gólyapárok számát, és a felnevelt fiókákat. Szembetűnő, hogy pl. 1957-ben 17 lakott fészekben 29 fióka nőtt fel, a következő évben (1958) a lakott fészek száma eggyel több lett, tizennyolc. Mégis csak nyolc fióka repült ki. Gólyáéknál igen lényeges, hogy milyen tavasszal az időjárás, volt-e elegendő téli csapadék. Ha igen, akkor a fészekalja 4–5 tojás lehet, de láttam már – ritka eset – hat fiókát is. Most néhány adatot kiemelve folytatnám, az időjárás alakulása hogyan hat a gólyák költésére. 1946-ban száraz volt a tavasz, és száraz a nyár. Kilenc fészek volt, 2–3 fióka egy-egy fészekben.

1947. év, tavasszal a gólyák korán megérkeztek. Tartós volt a déli áramlás, száraz volt a tavasz és a nyár is. Fészkenként csak 2–3 fióka repült ki. Ez év szenzációja volt, hogy aug. 15-én az esti órákban 50 fiatal gólya szállt be a faluba és a műemléktemplom tetején foglaltak helyet. Másnap reggel 5 órakor elrepültek.

1948–49. év, mind a két esztendő tavasza esőtlen, száraz. Csak 2–2 fészekben költöttek hat, illetve négy fiókát. Mindössze négy pár gólya volt a faluban, ebből egy pár költött, kettőt. Ezek aug. 16-án szálltak ki először.

1951. A tavasz ismét kedvezett a gólyáknak. Elegendő csapadék esett, így hét fészekben 23 kiscigolya nőtt fel. Nem volt semmi zavaró körülmény, nem voltak fészekfoglaló veszekedések. Nyáron, a déli órákban 10–15 gólya gyűlt össze a műemléktemplomon. A piactéren lévő Falussy házon egy magános tojó egyedül rakott fészket. A gólyák nyárvégi gyülekezőhelye Ürbő-pusztán volt.

Az ócsai fehérgólya-állomány alakulása 1943-1980

1953. A gólyák csak ápr. 13-án érkeztek meg. A tavasz száraz volt. Kései érkezésük okáról az újságban azt olvastam, Törökországban nagy sáskajárás volt, ott időztek sokáig.

1954. A téli bőséges csapadék után tavasszal sok, meleg eső esett. Tíz lakott fészkek volt, nyolc helyen költöttek, ebből 25 kiscigolya szállt ki.

1955. A tavasz igen hűvös, sok széllel. Többször volt éjszakai fagy. Csak öt fészekben költöttek és 12 kiscigolya szállt ki. A rossz időjárásban három gólya a villanyvezetéknek repült és elpusztult.

1957. Sok volt a téli csapadék. Majd áprilisban 64 mm esett. Az évben 17 lakott fészek volt, ennyi még sohasem. A kirepülő fiókák száma 29 lett.

1958. A tavasz hűvös, sok szél, kevés eső. Május elején 16 fészekben tojáson ülnek, de hirtelen száraz, hőség köszönt be tartósan 30 °C fokkal. A gólyák jól fejlett fiókáikat megölték és kidobták a fészekből, a párok csak nyolc fiókát neveltek fel.

1959. Sok tavaszi meleg eső hullott. Tizennégy fészekben költöttek, ebből 37 fióka repült ki. Ez rekord szám, ennyi még nem volt.

1960. Enyhe tél, kevés csapadékkal. A május szélsőséges, csapadékos, szeles, hűvös. Ennek tulajdonítható, hogy csak 21 kiscigolyát neveltek fel a költőpárok. Ahol háromnál több volt azt megölték és kidobták.

1961. Enyhe tél után a tavaszba visszatérő hideg áramlások voltak igen kevés csapadékkal. Ezért a fészekalj csak 2–3 tojás, vagy egy se. A kevés táplálék miatt a felnőtt gólyák rászoktak a csirkék evésére. Ezért sok volt rájuk a panasz a piacon, boltban szidták azokat. Volt aki légfegyverrel vadászott rájuk. Az Állatkert munkatársa tíz kiscigolyát elvitt. A fészkekből ledobtak néhányat a lakók.

Ócsán a lakott fészkek száma 1968-tól egyszámjegyűvé zsugorodott. Majd 1967-től három, 1981-től napjainkig csak két pár gólya fészkel. Azóta évente 6–8 (1994-ben 8) fióka repült ki.

Miért is fogyott meg a gólya Ócsa környékén? Az okok eléggé ismertek:

1. Évek óta aszályos a terület, a láprétek kiszáradtak, az eleséggel való ellátottság kevés.
2. A modern gazdálkodás viszonyai között a gólya nehezen alkalmazkodott.
3. Az emberek szemléletében beállt változás. Nem tűrik a szemetelő madarat.
4. Eltűntek a hagyományos fészkelési lehetőségek.
5. Keveset beszélünk és (tudunk) arról, milyen lehet a sorsuk a afrikai teletelőhelyükön.

Ócsán eddig csak kéményre, fára fészkeltek a gólyák, villanyoszlopra nem. 1988-ban a Tájvédelmi Körzet emberei fészektartó állványt helyeztek el, de a gólyák nem fészkeltek rá.

Valóban nem elég védelemben részesíteni fészkeivel, fiókáival együtt, hanem segíteni kell több fészkelési lehetőséget nyújtani a madaraknak, ami Ócsán is megtörténik és még sok helyen az országban. Ezért lehet, hogy unokáink vagy a dédunokáink nemcsak meséből ismerik majd a gólyát.

Darázsi János

Fekete gólya (*Ciconia nigra*) fiókájának felnevelése

1994. június 29-én Pintér András a Barcsi Tájvédelmi Körzetben egy – korábban már ellenőrzött – fekete gólya fészeknél fiókapusztulást észlelt. A fészekben és a fészek alatt egy-egy elpusztult fiókát talált, illetve a talajon egy még élő, de már több napja éhező, sovány fiókát is. (Valószínűleg ragadozó madár vágthatott a fiókákra, ui. a fészekben madár által kitépett tollakat talált.) A még élő fiókát visszahelyezte a fészekbe, remélve, hogy az öregek tovább etetik. Másnap ellenőriztük a fészek kondícióját, mely szemmel láthatóan tovább romlott. Emiatt úgy döntöttünk, megpróbáljuk a továbbiakban táplálni, felerősíteni. A TK kutatóházában „szállásoltuk” el, majd megkezdődött a táplálékszerzés – egyáltalán nem könnyű – hadművelete. Eleinte békalárvát és apró kárászokat kapott, később szinte kizárólag halat. Érdekes volt megfigyelni, hogy amint először engedték szabadba (még nem repült!), felfedezte a ház falán lévő mohacsomókat, s azokat mohón nyelte. E naptól kezdve rendszeresen köpetelt. (Tehát az etető gólyák valószínűleg nemcsak fészekdíszítésre hordják a mohapárnákat, hanem a kis gólyák ebből fogyasztanak is.)

07. 26-án engedték szabadon a Nagybereken, egy ott táplálkozó (12 pd-os) fekete gólya csapat közelében. Két napig még visszarepült a kutatóházhoz, majd eltűnt.

09. 06-án az ún. Kács-gátnál láttam egy ez évi, a jobb lábán gyűrűt viselő fekete gólyát, mely minden kétséget kizáróan a fenti madár volt.

„ljedtsége”, kitűnő manőverezése (fák közül szállt ki) nem emlékeztetett arra, hogy egy hónapig vendégszeretetünket élvezte.

Végül köszönet jár mindazoknak, kik a gólya táplálásában több-kevesebb segítséget nyújtottak: Denhoffer Balázs, Horváth Zoltán, Koppán András, Laborcz György, Lehoczky István, Winkler Dániel.

Fenyősi László–Stix József

Gyurgyalagok (*Merops apiaster*) költései mesterségesen készített fészkelőhelyeken

Közel 10 éve már, hogy a gyurgyalagok megtelepedtek Zagyvaróna környékén. Lőszfalak híján, a költőüregeket hegyoldali lejtőkön lévő utak, ösvények és régi birkacsapások oldalaiba készítették. Ezek a lyukak, általában alacsonyan, néha csak 20–30 cm-es magasságban voltak. 1994. tavaszán a hegyoldalban kapával több helyen is készítettem 50 cm–1 méteres függőleges „partfalakat” fészkelés céljaira.

Amikor megjöttek a gyurgyalagok, egy olyan lombsátorból figyeltem őket, ahonnan három általam készített partfalra is ráláttam. Az egyik partfalnál mindjárt megjelentek és kezdték volna a költőüreg ásását, azonban ott nem tudtak megkapaszkodni, megkezdeni az üreg bejáratát. Többszöri kísérlet után a lefaragott rész szélén, ahonnét nem csúsztak le, kezdték meg az üreg készítését. Ezt látva odamentem a készített partfalakhoz és csavarhúzóval olyan nagyságú lyuk bekezdéseket készítettem, mint amilyeneket ők is szoktak készíteni. Érdekes módon ezeket az általam megkezdett bejáratú nyílásokat a madarak tovább folytatták (mélyítették) és költöttek mindegyikben!

Volt olyan üreg, amelyet már korábban készítettem és amelyet több éven át használtak költésre, tavaszanként kikotorva abból az előző évi, a fiókák által kiöklendezett kitinmaradványokat.

Ezt a módszert, mármint a költőüregek bekezdését más helyeken is meg lehetne csinálni, főleg ott, ahol magasabb löszfalak vannak. Bizonyos vagyok abban, hogy elősegíthetnénk sok gyurgyalag „fészeképítését”!

Varga Ferenc

Szalakóták (*Coracias garrulus*) késői költései és fiókanevelései

1994. késő tavaszán Közép- és Dél-Európában a szokásosnál jóval alacsonyabbak voltak a napi átlaghőmérsékletek. Ez az időjárási tényező negatívan hatott számos melegkedvelő madárfajunk – közöttük a szalakóta – tavaszi visszaérkezéseire. A dél-hevesi füves pusztákra a szalakóta a korábbi évekhez viszonyítva 10–20 nappal később érkezett meg és kezdte el költéseit. A szalakóták számára kihelyezett közel 80 mesterséges fészekodú és a természetes odúk egy részében a faj visszaérkezésének idején még seregélyek nevelték első fészekaljaikat. A szalakótára megfigyeléseink szerint nem jellemző az odúfoglaló agresszivitás – annál inkább a seregélyre – így a párok, amennyiben ökológiai igényeinek megfelelő környezetű üres odút találtak, azt foglalták el, számos esetben viszont csak a seregélyek fiókáinak kirepülése után foglalhatták el az addig lakott odúkat. Részben tehát emiatt, ill. a kedvezőtlen klimatikus viszonyokból kifolyólag a korábbi évekhez viszonyítva 2–3 héttel később kezdtek költéshez.

A dél-hevesi füves pusztákon a vizsgált mesterséges fészekodúk között közel egy hónappal később rakták le első tojásaikat a párok.

A tiszánánai Daruhát-oldali-Alsó-földeken a pár kb. június 21–22-e körül rakta le 4 tojását, amelyből július 10-én 3 fióka sikeresen kikelt. A kiskörei

Rákháton június 30-án vált két tojással teljessé a fészekalj. E helyen felmerült a pótköltés gyanúja is, de nem sikerült bizonyítanunk. Feltételezésünket a késői költés és az alacsony tojásszámú fészekalj mellett arra alapoztuk, hogy kb. egy héttel korábban egy 3 tojásos fészekalj semmisült meg e helytől néhány kilométerrel távolabb (Szitta Tamás szóbeli közlése). Ha a fiókák kikelhetek volna, akkor a tiszánai meseterséges fészekodúból augusztus 8–9-e, a kisköreiből augusztus 18–20-a körül repültek volna ki.

Ambrus Béla

FAUNISZTIKA

Szerkők (*Chlidonias* sp.) vonulásdinamikája a Fertőn

A *Madártani Tájékoztató* 1993. évi 2. számában Schmidt Egon felhívta az Egyesületi tagok figyelmét a fehérszárnyú szerkő Dunántúli mozgalmaira (Schmidt, 1993.). E cikk felkeltette érdeklődésemet, hiszen az elmúlt években ha nem is nagy számban, de tavasszal rendszeresen megfigyeltem mindhárom szerkőfaj átvonuló példányait a Fertő délkeleti részén kialakított elárasztásokon. Az összegyűjtött adatok alapján rövid áttekintést szeretnék adni ezek vonulásdinamikájáról az 1992–93 évekből, illetve egykori és esetleges jövőbeni fészkelésük lehetőségeiről.

Fattýszerkő (*Chlidonias hybrida*): egyetlen utalás hajdani fertői költésére Schenkttől (1917) származik, „régente fészkelte itt” – írta, ő maga azonban csak egyetlen példányt figyelt meg 1907. május 3-án Mosonbánfalva (ma Apetlon) határában.

A Fertő belső tavaiban és az öblökben egyaránt szinte teljesen hiányoznak azok a vízinvények, melyeken a fattýszerkők úszó fészkeiket építhetnék, ezeket a korábbi botanikai leírásokban sem találjuk (dr. Csapodi István szóbeli közlése), a '70-es évek közepén végzett faunaidegen halfajok (busa, amur) betelepítése után pedig még hírmondó is alig maradt belőlük.

Tavaszi vonulás alkalmával ez a faj mutatkozik a legkisebb számban, fészkelőhely hiányában költése aligha várható.

Fehérszárnyú szerkő (*Chlidonias leucopterus*): egyetlen hiteles költéséről Cerva F. 1892. évi megfigyelése alapján Zimmermann (1944) számol be összefoglaló művében. Azóta a Fertőn biztosan nem költ (Dvorak–Ranner–Berg, 1993). Vonuláson Schenk (1917) nagy számban találta a Fertőzugban (Seewinkel).

A mekszikópusztai elárasztásokon májusban kisebb csapatai rendszeresen megfigyelhetők, elterjedési területét és fészkelőhellyel szemben támasztott igényét figyelembe véve fehérszárnyú szerkők költésével sem számolhatunk itt.

Kormos szerkő (*Chlidonias nigra*): Zimmermann (1944) korábbi megfigyelésekre hivatkozva rendszeresen, nagy számban fészkelő fajként említi a múlt századból. Chernel 1889-ben a legértékesebb helyek egyikeként említi a mekszikópusztai „Cikes”-t, ahol a „schwarze Seeschwalbe (*Hydrochelion nigra*) százával költött”.

A későbbieket illetően csak a Fertőzugból rendelkezünk adatokkal, ahol a költőállomány folyamatosan apadt, a fészkelések rendszertelenné váltak, 1965 után pedig a kormos szerkő is eltűnt mint költő faj (Dvorak–Ranner–Berg, 1993; Zimmermann, 1944).

Mekszikipusztán az elárasztások első évében fészkelésre alkalmas helyet találtak, Kárpáti (1993) 6 költőpárt számlált itt 1990-ben a dan-kasirálytelep legszélén, közvetlenül a víz mellett. Tavasszal rendszeresen, nagyobb számban vonul át, később is megfigyelhetők kóborló egyedek, kisebb csapatok.

Visszatelepedésével akkor számolhatunk, ha az élőhely-rekonstrukciós munka során sikerül megfelelő fészkelőhelyet biztosítani számára, pl. mesterséges szigetek kialakításával.

Irodalom

Chernel I. (1889): *Madártani kutatások a Fertő délkeleti részein és a „Hanyáságban”*. Sopron, 1989. 55: 23. p.

Cvorak, M–Ranner, A–Berg, H.–M. (1993): *Atlas der Brutvögel österreichs*. Wien, 1993.

Kárpáti L. (1993): *Élőhely-rekonstrukció a Fertő-menti szikeseken*. Mad. Táj. 1993. 1.: 11–15. p.

Schenk J. (1917): *Madártani töredékek a Fertőről*. Aquila, 24: 30–66. p.

Schmidt E. (1993): *Fehérszárnyú szerkő (Chlidonias leucopterus) tavaszi vonulási adatai a Tiszától nyugatra*. Mad. Táj. 1993. 2: 37–38. p.

Zimmermann, R. (1944): *Beitraage zur Kenntnis der Vogelwelt Neusiedler Seegebiets*. Ann. Naturhist. Mus. Wien, 54. I: 229–232. p.

Pellinger Attila

Összesített ragadozómadár-adatok a MEFAG Vajszlói Erdészetének területéről 1988–1990

A MME Baranya megyei Csoportja 1988-ban átfogó ragadozó madár állomány-felmérési programot indított be Baranya megye területén. A program legfontosabb célkitűzése, hogy pontos képet kapjunk a megye ragadozó viszonyairól, a fokozottan védett erdei madárfajok fészkelőhelyeiről, s ezek ismeretében megnyugtató módon tudjuk megszervezni a legfontosabb élőhelyek védelmét.

A felméréseket az állami erdők erdészeti üzemegységeire történő bontásban terveztük be. A nem állami tulajdonú erdőket besoroltuk a szomszédos állami erdészetekhez, így minden vizsgált terület zárt egységet alkot.

A vizsgált terület elhelyezkedése

Az 1988–1990-es időszakban a MEFAG Vajszlói Erdészetéhez tartozó erdőkből végeztünk állományfelmérést, amely 85 község területére terjedt ki. Az erdészet területe magába foglalja a Drávasíkot és a Villányi-hegység teljes területét, valamint a Baranyai-dombság egy részét. A munka során 16307,1 ha üzemtervezett erdőt és kb. 70 ha nem üzemtervezett erdőt (beerdősült legelők, patak völgyek stb.), összesen cca. 17000 ha erdőt vizsgáltunk át.

A felmérés módszeres téli fészektérképen alapult. A ragadozó madarak fészkelése szempontjából számbajöhető valamennyi erdőrésztlet átvizsgáltunk a rendelkezésünkre álló 1:10000 M-ú erdészeti üzemi térképek alapján. A fellelt fészkeket ezekre a térképekre jelöltük be. Költségi időben két periódusban (május, június közepétől) ellenőriztük a fészkeket annak érdekében, hogy a fészkelő madarak faját meg tudjuk állapítani.

A felmérés során 731 db. fészket fedeztünk fel, melyből az ellenőrzéseket 22 db. fészket semmisült meg. A lakatlan fészkek száma 394 db., a lakott fészkek száma 315 db. volt.

A lakott fészkekben az alábbi madárfajok költöttek:

fekete gólya	6 pár
darázsölyv	3 pár
barna kánya	1 pár
karvaly	2 pár
héja	26 pár
egerészölyv	263 pár
réti sas	2 pár
kabasólyom	1 pár
macskabagoly	2 pár
erdei fülesbagoly	6 pár
holló	3 pár

Az adatok a karvaly esetében nem tükrözik a valóságos viszonyokat, mert a faj fészkelésére leginkább alkalmas fiatalosokat lehetetlen átvizsgálni. A fentiekén kívül 1 pár kigyászölyv revírt is behatároltunk, de a fészket nem sikerült megtalálni.

Bank László

1994-es költési eredmények Dinnyésői

Az elmúlt száraz évtized után ezt az évet végre igazán vizesnek lehet mondani. Elsősorban a sok csapadéknak, de nem kis mértékben a vízbetáplálásnak köszönhetően kedvezően alakult vizes élőhelyeink sorsa. Mindez lemérhető a fészkelő fajok egyedszámának gyarapodásán és az új fajok megjelenésén, de a vízfelület növekedése és a növényzet fejlődése is jól jelzi a pozitív változást. Csupán néhány fajnak nem kedvezett a vízszint növekedése, mert nem találtak megfelelő fészkelőhelyet a megváltozott élőhelyen. Emiatt nem költött a Dinnyési Fertőn kormos szerkő, de eredménytelen volt a kis lilék költése is.

A kis énekesek közül a réti tücsökmadár visszaszorulóban van. Általában megállapítható, hogy a nádimadarak költése nem volt jó (talán a sok tavaszi eső miatt).

Több új faj jelent meg mind a Velencei tavon, mind a Dinnyési Fertőn. A velencei sirály telep átköltözött a Szúnyog-sziget alá, ahol 20 éve először a fattyúszerkők is megtelepedtek. A feketenyakú vöcsök és a vörösnyakú vöcsök is újdonságnak számít a Velencei tavon. A Dinnyési Fertőn először költött a bütykös hattyú, a csörgő réce, a kontyos réce és a parlagi pityer. A hattyú állománynövekedése a Velencei tavon is megfigyelhető, de az üstökös réce terjeszkedése is érdekes.

Az élőhely javulás fontos velejárója, hogy a dinnyési nádasokból sikerült kiönteni a vaddisznókat, viszont ugyanakkor nőtt az úszólápok száma.

A következőkben táblázatba foglalom a két terület fontosabb költőfajainak ez évi költési eredményeit.

Költőfaj	Dinnyési Fertő		Velencei tó	
	fészek	szaporulat	fészek	szaporulat
feketenyakú vöcsök	8	12	5	nem ism.
kis vöcsök	11	részb. ism.	16	nem ism.
vörösnyakú vöcsök			1?	1
búbos vöcsök	2	4	9	13
bölgömbika	3	nem ism.	2	nem ism.
pocegém	4	nem ism.	3	nem ism.
szürke gém	17	nem ism.		
vörös gém	15	nem ism.	20	nem ism.

Költőfaj	Dinnyési Fertő		Velencei tó	
	fészek	szaporulat	fészek	szaporulat
nagy kócsag	42	részben ism.		
kanalasgém	89	nem ism.		
gólya	1	0	1	4
bütykös hattyú	1	60	6	25
nyári lúd	43	részben ism. (64)	8	részben ism.
tőkés réce	70	részben ism.	46	részben ism.
csörgő réce	1	részben ism. (1)		
bőjti réce	2	12	1	nem ism.
kanalásréce	12	részben ism. (31)	2	nem ism.
kontyos réce	2	nem ism.		
cigányréce	6	részben ism. (6)	2	nem ism.
barátréce	14	részben ism. (18)	4	részben ism. (9)
üstökös réce	7	részben ism. (22)	5	részben ism. (5)
barna rétihéja	6	részben ism. (4)	4	nem ism.
vörös vércse	5	részben ism.		
fogoly	0			
guvat	9	nem ism.	27	nem ism.
pettyes vízcicsibe	2	nem ism.	3	nem ism.
kis vízcicsibe	8	nem ism.	13	nem ism.
vízityúk	11	nem ism.	16	nem ism.
szárcsa	82	részben ism.	29	részben ism.
kis lile	2	0		
bíbic	51	részben ism. (25)		
gólyatöcs	3	nem ism.		
nagy goda	6	nem ism.		
sárszalonna	1	nem ism.		
piroslábú cankó	36	nem ism.		
dankasirály	560	nem ism.	160	részben ism.
fattyúszerkő			30	40
erdei fülesbagoly	5	17	5	részben ism. (10)
parlagi pityer	1	nem ism.		
kékbegy	23	nem ism.	17	nem ism.
nádirigó	6	nem ism.	8	nem ism.
sitke	3	nem ism.	5	nem ism.
nádi tücsökmadár	22	nem ism.	28	nem ism.
régi tücsökmadár	4	nem ism.	1	nem ism.
kis őrgébics	2	3		
barkóscinege	40	gyenge	32	gyenge
függőcinege	1	6	3	nem ism.

Fenyvesi László

Madárfaunisztikai adatok az Ipoly völgyéből

1993. augusztusa óta végzek rendszeres megfigyeléseket az Ipoly folyó magyarországi oldalán az Ipolytarnóctól Szobig terjedő szakaszon. Ez idő alatt jó néhány közlésre érdemes adatom gyűlt össze olyan fajokról, amelyek jelenléte korábban nem volt ismert ezekről a területekről.

Vörösnyakú vöcsök – *Podiceps griseigena*: 1994. április 24. Ipolyvece – 2 ad. pd-t figyeltem meg a kiáradt folyó vizein.

Üstökös réce – *Netta rufina*: 1994. április 24. Ipolyvece 1 ad. hím pd ereszkedett le a nyílt vízre, majd táplálkozni kezdett.

Hegy réce – *Aythya marila*: 1994. április 19–25. Ipolyvece 1 tojó madarat figyeltem meg más bukórécék társaságában.

Törpesas – *Hieraeetus pennatus*: 1994. május 18. Drégelypalánk 1 ad. világos színezetű madár repült át, ill. körözött az egyik nedves terület felett.

Tavi cankó – *Tringa stagnatilis*: 1994. április 24. Ipolyvece 2 pd-t figyeltem meg az Ipoly által elöntött rétek egyikén.

Rozsdástorkú pityer – *Anthus cervinus*: 1993. szeptember 30. Letkés – 1 nyugalmi ruhás egyedét figyeltem meg az egyik gátoldalon. A madár itt szedegetett, majd hangját hallatva felrepült.

Sarkantyús sármány – *Calcarius lapponicus*: 1993. november 16. Ipolytölgyes – 2 imm. madarat figyeltem meg az egyik havas gátoldalon. A madarak az itt található gyomok magvait szedegették; bizalmasan viselkedtek, 6–7 m-re bevártak.

A megfigyeléseknél jelen voltak: Becsó János, Horváth Balázs, Fodor András, Rottenhoffer István, Zakar Viktória.

Selmeczi Kovács Ádám

Kormosfejű cinege (*Parus montanus*) Debrecenben

1993. április 13-án a Tocóskert-tér mögött, hajdani utca meghagyott Celtis-fasorán egy kormosfejű cinege északi alfajhoz tartozó példányát figyeltük meg (*Parus montanus borealis*).

A madár magában volt és csendben vonulgatott a fasor fáinak koronáiban egyikről a másikra.

A fasor alatti járdán való gyér gyalogosforgalom láthatóan nem zavarta.

Fintha István–Szabó Anikó

Ritkább limicola-fajok előfordulása a Dunántúl nyugati részén

1994. 07. 13-án madármegfigyelést végeztem az Ajka város határában található szennyvíztároló tónál. A terület szerves része a Zagytároló nevű helynek, amely tulajdonképpen egy ipari ülepítő. A limikolák részére kizárólag csak a fentebb említett tó felel meg, amely kiváló táplálkozó és pihenő helyet nyújt számukra.

A tavon megfigyelt nagyobb példányszámú partimadarak között 1 adult nászruhas tavi cankót (*Tringa stagnatilis*), 3 adult gólyatöcst (*Himantopus himantopus*) és 1 nászruhas tojó vékonycsőrű víztaposót (*Phalaropus lobatus*) figyeltem meg, utóbbi faj nagyon bizalmasan viselkedett, így néhány méterről is meg tudtam figyelni. A tavon megfigyelt 14 partimadár-faj közül említést érdemel 5 nászruhas sarlós partfutó (*Calidris ferruginea*) jelenléte is.

A tavi cankó és gólyatöcs Nyugat-Dunántúli megfigyeléséről csak néhány adat tanúskodik, a vékonycsőrű víztaposó megfigyelése pedig ebben az időpontban – nászruhában való megfigyelése – számít érdekességnek.

Vasuta Gábor

Rozsdástorkú pityer (*Anthus cervinus*) megfigyelése Szelevény határában

1989. 10. 19-én a szelevényi szikespusztán madarásztam és egy laza, elsősorban réti pityerből álló madárcsapatra lettem figyelmes. A réti pityerek hangját jól hallottam amikor közelebb mentem és távcsővel jobban szemügyre akartam venni őket. Közeledésemre a madarak úgy 11–13 pd-ból álló csapata elrepült, illetve a közelben szétszóródva újra leszállt.

Ekkor figyeltem fel, hogy a csapatban néhány 3–4 pd. mezei pacsirta is van, közelükben egy feltűnően sötét színű pityert is észre vettem. Úgy 20–25 m-ről távcsővel figyelve a lábát is sikerült megpillantanom, amely rózsaszínű, a madár feje és a begye, valamint a hát feketésen csíkozott volt. A közelben a távcsővel a rövid fűvű növényzetet vizsgálva még 2 rozsdástorkú pityert láttam.

Szabó László Zoltán

Faunisztikai megfigyelések a Hármaskörös árterének Öcsöd-Csongrád közötti szakaszáról

Kendermagos réce (*Anas strepera*)

A Malomzug nevű holtágon 1986 júl. 17. 1 pd., 1989 aug. 15. 3 pd.
A Brenazug nevű holtágon bizonyosodott be költése 1994. júliusában,
amikor egy párt figyeltem meg 3–4 fiatalal.

Kékes rétihéja (*Circus cyaneus*)

1988. 02. 21. 1 hím pd. az Istvánházi puszta fasorán az egyik fán ült.

1991. 02. 02. 1 tojó pd. a Keselyzug földút mellett egy fán.

1993. 12. 20. 1 hím pd. Szelevény határában.

Nagy őrgébics (*Lanius excubitor*)

1988. 02. 21. 1 pd. Istvánházi puszta

1989. 01. 01. 1 + 1 pd. Istvánházi puszta. A pusztán egyesével a középső és a folyó felüli részen kiemelkedő száraz kőrön vagy alacsony facsometén. Gyakran láttam a juhok téli szállása közelében, mivel az itt felhalmozott szalastakarmány környékén volt az énekesmadarak egyed-száma a legmagasabb a pusztán.

1993-ban is 1–2 pd. egész télen megfigyelhető volt.

1993. 12. 29. 1 pd. Kunszentmárton határában műút mentén villany-vezetéken.

Kis fakopáncs (*Dendrocopos minor*)

Brenazug nevű holtágnál 1989. 07. 26. 1 pd.

Szabó László Zoltán

Fütyülő réce (*Anas penelope*) megfigyelése a szentesi termálvíz tározón

1991. február elején az átlagosnál hidegebb idő következtében a legtöbb állóvíz, és folyók felszínének nagy része befagyott. A szentesi tározó vízkifolyójánál még mintegy 120–150 m átmérőjű részt nem borított jég, itt február 2-án 1 hím fütyülő récét figyeltem meg 40–45 szárcsa, 50 tőkés réce és egy áttelelő szürke gém társaságában.

Szabó László Zoltán

Fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) megfigyelése a Medvesben

1991. március 30-án a Medves-hegység Ickós-kút nevezetű részén egy hím fehérhátú fakopáncsot figyeltem meg. A madár idős bükkös szélén egy kidőlt fán kereste táplálékát. Salgótarján környékéről eddig csupán egy adatot ismertem a faj előfordulásával kapcsolatban, a *Madártani Tájékoztató* 1985. évi első számában szerepel egy ismeretlen megfigyelő 1983. 03. 10-i megfigyelése.

Drexler Szilárd

Vörösnyakú lúd (*Branta ruficollis*) adatok a Kiskunságból

A vörösnyakú lúd állományának zöme a Kaszpi-tenger környékén fellelhető pusztákon telel, de az utóbbi években egyre gyakrabban figyelhetők meg kisebb-nagyobb csapatok a kontinens belsejében lévő vizes területeken is. Magyarországon főleg a Tiszántúl szikesein telelő nagy lilike csapatába vegyülnek vörösnyakú ludak.

A Kiskunság szikes tavain alkalomszerűen felbukkanó vendégként számontartott madárfajt az elmúlt években több megfigyelő is jelezte, de az adatokat eddig még nem közölték.

1992. február 22-én a Kelemen-szék szélén tartózkodó „szürke ludak” (*Anser albifrons*, *A. anser*, *A. fabalis*) tömegében figyeltünk meg 1 ad. vörösnyakú ludat. A madár sokat tollázkodott, pihent. Később az ide-oda járkáló ludak elfedték előlünk a jóval kisebb termetű vendéget.

1992. március 7-én szintén a Kelemen-szék vizeinél figyeltünk meg – ezúttal – 2 ad. vörösnyakú ludat. A madarak sokat mozogtak, ezért csak pillanatokra bukkantak elő a lúdtömegből.

1992. március 14-én a Zab-szék közelében lévő szikeseken nyílt alkalmunk 5 ad. madarat megfigyelni. Később a ludak áthúztak a Kelemen-székre, de itt már elvesztek a többeszes nagyilike csapatban.

1994. január 8-án a Kis-rét vízesei mellett észleltünk 5 ad. táplálkozó példányt. (Ugyanezen a napon – megfigyelésünkkel egyidőben – a Kelemen-széken Széll A. és Környei B. 2 pd. vörösnyakú ludat látott!)

1994. január 14-én szintén a Kis-rét közelében lévő területen egy felettünk átrepülő lilike csapatban vettünk észre 3 pd. vörösnyakú ludat. Rendkívül ködös, párás idő volt, így tehát véletlen szerencse folytán sikerült megfigyelni a madarakat.

A megfigyeléseknél jelen voltak: Bien T., L. Boon, G. Gorman, Horváth G., Fodor A., Vasuta G.

Selmezi Kovács Ádám

Faunisztikai megfigyelések Baranya megyéből (1991–1992)

Füles vöcsök (*Podiceps auritus*)

1992. december 20-án, a Sumonyi halastavak 4-es taván figyeltem meg két téli ruhás példányt, szárcsák társaságában.

Üstökösreçe (*Netta rufina*)

A Pellérdi halastavak 2-es tóegységén, 1991. május 15-én láttam egy hímet és egy tojót párban.

Tavi cankó (*Tringa stagnatilis*)

1992. április 11-én, a Sumonyi halastavakat övező csatorna kiöntésén figyeltem meg két példányt, százötven egyéb partimadár között.

Kőforgató (*Arenaria interpres*)

1991. május 18-án láttuk egy téli ruhás példányát a Pellérdi halastavak 1-es számú lecsapolt egységén Madas Katalinnal és Molnár Istvánnal.

Gólyatöcs (*Himantopus himantopus*)

1991. június 03-án és 04-én, a Pellérdi halastavak több hónapja lecsapolt 4-es medencéjében figyeltem meg két példányt, tollazatuk alapján hímet és tojót. A madarak mindkét alkalommal a meder erősen elgazosodott és sekély vízzel borított részén tartózkodtak.

Csüllő (*Rissa tridactyla*)

1992. november 04-én figyeltem meg két fiatal példányát, kétezer dankasirály között, a Sumonyi halastavakon.

Kucsmás billegető (*Motacilla flava feldegg*)

A Pellérdi halastavakat határoló csatorna partján láttam egy hímet, 1991. június 09-én.

Ónodi Miklós

Kék vércsék (*Falco vespertinus*) nagy szeptemberi gyülekezése

1994. augusztusában már feltűnően gyülekeztek a hortobágyi kék vércsék. Igen érdekes volt, hogy aug. 10–12. között az északi pusztákról egy szálíg eltűntek, ugyanakkor mintegy 25 km-rel délebbre látványos mennyiségekben mutatkoztak, leginkább Füredkőcs, Nagyiván, Nádudvar, Karcag és Kunmadaras egyes határrészein.

Az említett helyeken a szántatlan tarlókon és a friss tarlöhántásokon egyaránt népes csoportokban ültek, de járták a lucernásokat is. Augusztusban egy-egy megfigyelőnapon 300–500 példányt észleltem az általuk megszállt helyeken. Szeptember folyamán a gyepekről lassan elhúzódtak. A mocsarakat is csak az aug. 31-i, óriási szárnyashangya-rajzáskor látogatták utoljára, mintegy 600–650 példányban.

A szept. 15-ig tartó, kánikulai melegben vettem észre, hogy Tiszaörs határának keleti szélén és a Kunmadarasi-pusztá melletti szántókon nagyon gyarapszik a számuk. Ennek csúcspontja szept. 19-én volt, amikor a már ősziösen hűvös időben, egy erősen közeledő esőfront előtt pár órával jártam itt számlálási céllal. Meglepődve tapasztaltam, hogy kb. 80–100 hektáron szétszóródva, sűrű csoportokban ülnek madaraink a friss őszi szántás hantjain és a gabonaföldek úgy-ahogy leszántott tarlóin.

A hosszas számlálás eredményeként 640 példányt jegyeztem fel, ebből kb. 450 fiatal madár volt. Napnyugta után tűnt fel, hogy Tiszaörs felé, a légtérben további, mintegy 300 példány rovarászik. Ezek sötétedéskor elültek a közeli akácokban, fasorokban, de a szántóföldön tanyázók a teljes sötétség beálltakor sem mozdultak helyükről, mintha csak a talajon készülnének éjszakázni. Mivel ezen a napon (délelőtt) Borzas, Zám, Szelencés, Angyalháza területén is láttam 100–120 példányt, a dél-horobágyi gyülekezők száma az 1000-et is meghaladta.

Dr. Kovács Gábor

Örvös ludak (*Branta bernicla*) megfigyelése Dinnyésen

1994. máj. 15-én Müller István a Fertő mellett elterülő napraforgótáblán figyelt meg 2 pd-t. Ezt követően még két napig láttuk itt őket. A két liba közül az egyik kisebb volt és egy árnyalattal világosabb. Összetartozásuk és különbözőségük arra enged következtetni, hogy párban voltak. Mindhárom nap délelőttjén a napraforgóföldön táplálkoztak elkülönülve a nyári ludaktól.

Hazai megfigyelései október–március közé esnek, a májusi, ill. nyári előfordulásuk igen ritkák. Az ilyenkor felbukkanó példányok nagy valószínűséggel zárt helyről származnak.

Fenyvesi László

Hajnalmadár (*Tichodroma muraria*) megfigyelések a pécsi TV-toronynál

Az első megfigyeléseket Bóday Barna közölte a *Madártani Tájékoztató* 1990. 1–2. számában.

1992. november 17-én telefonon értesítettek a Torony presszóból, hogy fogtak egy piros szárnyú, hosszú csőrű madarat. A tollazata alapján fiatal hajnalmadárnak határoztam. Sajnos a madár nagyon bágyadt volt és másnap reggelre elpusztult. 1993. október 29-én ismét fogtak egy hajnalmadarat. A madár egészséges volt, így gyűrűzés után szabadon engedtem. A fajnak ez volt az első hazai gyűrűzése. Nem tudtam egyértelműen meghatározni a korát így fejlett kóddal jelöltem. 1993. december 10-én újabb hajnalmadarat fogtak. A szárny élénk kárminpiros színe, az evezőkön lévő tiszta fehérfoltok alapján öreg madárnak határoztam. Gyűrűzés után szabadon engedtem. Ugyanezt a madarat 1993. december 23-án ismét megfogták.

Wágner László

Hajnalmadár (*Tichodroma muraria*) a Mecseken

1994. november 18-án telefonon értesítettek, hogy a Pécs fölötti tv-torony presszójában az ott dolgozók reggel egy hajnalmadarat fogtak. Felsietve az egyébként felújítás alatt álló toronyba, átadták az akkorra már sajnos kimúlt madárkát. Az ott rendszeresített gyűjtőzsákból kiemelve, azonnal megállapítható volt, hogy egy fiatal példányról van szó, amit alátámasztott, hogy szárnyain a kármin-piros szín fakóbb és barnásabb volt, de a tetem nagysága is ezt látszott igazolni. A toronyban dolgozók elmondása szerint nagyon legyengült állapotban volt s bár külső sérülés nyomai nem látszottak rajta, menekülni nem tudott és kézzel viszonylag könnyen meg lehetett fogni a padlón vergődő madarat. – Úgy döntöttünk, hogy preparálásra és megőrzésre a városi Természetráji Múzeumnak adjuk át.

Bóday Barna

Szalakóta (*Coracias garrulus*) megfigyelése a Tarna felső folyásánál

Kb. 40 éve, hogy a Karancs–Medves vidékéről eltűnt a szalakóta. Nógrád-megye más részeinek állománya sem ismeretes, de tudomásom szerint más térségekben sem költ, illetve nem kapunk idevonatkozó adatokat.

1994. május 28-án, a Tarna felső folyásánál, Cered és Zabar községek közötti Füzes-pusztá mellett egy magányos példányt figyeltem meg. A madár a műút melletti dombon átvezető villanyvezetéken üldögélt. A vezeték alatt a fűvet frissen kaszálták, a madár a megfigyelés ideje alatt több ízben is leszállt oda táplálkozás céljából. A talajon csak rövid ideig tartózkodott, majd ismét felült előbbi helyére a vezetékre. A megfigyelés környékén több kilométeres körzetben nincs számára való odvas fa, ezért feltételezem, hogy egy párját kereső kóborló példány lehetett. Pár nappal később már nem tartózkodott a megfigyelés helyén.

Varga Ferenc

Haris (*Crex crex*) előfordulása Szilaspagony határában

1994. 07. 03-án Szilaspagony határában, a Bárnai-kiskő alatti völgyben a magas fűvel benőtt, eléggé széles völgyben, az úttól mintegy 10 méterre a haris hangját hallottam.

Leszállva a kismotoromról tovább hallgatóztam. A haris több ízben is megszólalt rövidebb-hosszabb szüneteket tartva. A rét, ahol tartózkodott csak időszakosan, illetve csak esőzések után vizes, így ez a hely nem alkalmas költésre, de a kései megfigyelés időpontjából ítélve lehet, hogy csak egy már kóborló hím volt!

Ez a rész már a Heves-Borsodi dombság kezdete, illetve Nógrád megye legkeletibb része. Bizonyos vagyok abban, hogy a közelben húzódó megye határon túli borsodi és hevesi területek vízzel borított rétjein, főként a Tarna mentén még költenek. E vidék madárvilága nem ismert, ezért rendszere-sebb megfigyeléseket kellene végezni a borsodi és a hevesi madará-szoknak.

Varga Ferenc

Gyöngybagoly felmérés (*Tyto alba*) tapasztalatai Nógrád megyében

A gyöngybagoly Nógrád megyei állományát az 1991-es évekig senki nem vizsgálta.

1991-ben Paulovics Péterrel, a Denevérkutatók Baráti Körének tagjával egy közös megyei denevér- és gyöngybagoly felmérést kezdtünk el. Ebben az évben ezt sajnos idő előtt be kellett fejeznünk.

1993-ban a Nógrád megyei Közgyűlés támogatásával újra elkezdtük a felmérést. Ekkor már sikerült az egész megye területére kiterjesztenünk.

1994-ben a korábbi felmérésekből kimaradt templomokat és a már ismert költőhelyeket ellenőriztük. Összesen 94 templomot vizsgáltunk meg, gyöngybagolyt mindössze 6 helyen (6,4%), Mátranovák, Nógrád, Endrefalva, Nagylóc, Nógrádsáp és Ecseg községekben találtunk (az utóbbi Stadler Árpád közlése).

Köpeteket 11 épületben (11,7%) találtunk (bagoly és köpet összesen 17 esetben –18,1%).

20 esetben (21,3%) észleltük nyest jelenlétét. 31 templomban (33%) megfelelő röpnylás állt a baglyok rendelkezésére.

Biztos információink szerint további 3 templomban is költött bagoly, de a felújítások miatt 1–2 éve eltűnt.

A megismert fészkelőhelyek száma, figyelembe véve a többi épület és az azokat körülvevő táplálkozóterület alkalmasságát, rendkívül kevés. Eredményeink alapján úgy véljük, hogy a megyei állomány csökkenése kisebb mértékben emberi tevékenység, nagyobb mértékben a nyest jelenlétének következménye. Figyelemre méltó ugyanis, hogy 10 esetben, amikor nyest jelenlétét regisztráltuk, az épületben bagolyt vagy köpetet is találtunk. A mind gyakoribbá váló templomfelújítások viszont ma már a gyöngybagoly elterjedését akadályozzák.

A felmérés tapasztalatai alapján a szükséges védelmi intézkedéseket (költőláda kihelyezése, a nyest feljutásának megakadályozása) megteszszük.

Drexler Szilárd

Téli madártani megfigyelések Baranyában

1994. december 19-től január 2-ig tartózkodtam megyében. Itt figyeltem meg a Mecsek alján, hogy két panelház között kifeszített drótról hogyan zavarta el a házi galamb a már udvarló balkáni gerle párt.

A panelház 4. emeletén tartózkodó házi galamb azonnal támadólag repült a balkáni gerlékhez, amint azok a két panelház között kifeszített drótra telepedtek. Az udvarlást így kénytelenek voltak egy közeli utcai villanyoszlop búróján folytatni. A házi galambok egymást váltva őrizték saját territóriumukat. Mindez plusz 10 °C-os, szinte tavaszias időben történt december legvégén.

December 28-án este Sellye alatt kb. 4–5 ezer vetési lúd (*Anser fabalis*) húzott be a Drávára. Nem volt nyugtuk, mert a gágogásuk után azonnal szóltak a vadászfegyverek a horvátországi folyószakaszon.

Hazafelé (Pécs felé) Szentlőrincen egy autó által néhány napja elütött gyöngybagoly tetemét vettem fel.

Dr. Rékási József

ÖKOLÓGIA

Pásztormadarak (*Sturnus roseus*) költési idő utáni mozgalma a Hortobágyon

A pásztormadár 1994-es váratlan hortobágyi inváziójáról már több, részletes írás készült (*Aquila, Birding World, Madártávlat, Limicola* stb.), melyek a madarak életét a fiókanevelés végéig mutatták be. Ezt követően olyan hirtelen eltűntek térségünkéből, hogy augusztus elejétől kezdve a különböző okok miatt elkésett madarászoknak, érdeklődőknek már nem is tudtuk őket megmutatni.

Jelen közleményben néhány késői, nyárvégi adatot ismertetek. Ezek a madarak mindig váratlanul kerültek a szemem elé, többnyire olyan helyeken, ahol nem is számítottam a felbukkanásukra.

Augusztus 2.	Borzas	1 (adult pd.)
13.	Borzas	2 (adult pd.)
16.	Bombázó tér	75 juv.
		6 adult
27.	Kunmadaras	2 juv. (seregélycsapatban)
29.	Kunmadaras	13 juv.
Szeptember 1.	Kunmadaras	7 juv.
7.	Angyalháza	1 juv. (seregélyekkel)

Dr. Kovács Gábor

Vetési ludak (*Anser fabalis*) különös pihenőhelye

1994. október 18-án, délben, a Nagyiváni-puszta keleti részén jártam. Napos, de hideg idő volt, erős északkeleti széllel.

A Komlósi-dűlő nevű szántó kizöldült a gabona-árvakelésől, északi peremén már nyár óta árválkodik egy jókora szalmakazal.

A kb. 5 méter magas, 20 méter hosszú rakás gerincén már messziről észrevettem egy nagyobb madarat. Teleszkóppal is megnézve kiderült, hogy vetési lúd az, mely kinyújtott nyakkal, láthatóan örködve állt a legmagasabb ponton, miközben egy másik példány kb. 1 m-rel lentebb, a széltől védett, napos oldalon üldögélt, szunyókált. Mintegy negyed óra múlva leszálltak a kazal elé, a zöld árvakelést legelni. 1969 óta tartó megfigyeléseim során ilyen helyen még nem láttam vadludakat.

Dr. Kovács Gábor

A szarka (*Pica pica*) költőállományának változása a Velencei tó környékén

1988 óta foglalkozom a szarkák költésbiológiájával a Velencei tónál. A vizsgált terület 3500 ha, mely magában foglalja a két természetvédelmi területet és ezek védőövezetét. Ezen kívül még az Anikó forrás környékén és a lőtéren gyűjtöttem adatokat.

Az élőhely két csoportba sorolható: 1. úszólápok, 2. bokrosok, fasorok, erdőfoltok.

Az úszólápon talált szarkafészkek döntő többsége rekettyére épült, de a nádra épített fészkek sem egyedi eset. A rekettyékre épített alkotmányok mindig gyengébbek, kevésbé tartósak, mint a szárazföldi fészkek. Ennek egyszerű a magyarázata. A rekettyefűz nem nagy teherbíró-képességű bokor, s a fészkek anyaga is szinte kizárólag helyben gyűjtött korhadó ág. Ezek a családi otthonok legfeljebb 2 évig maradnak meg, így az erdei fülesbaglyok (*Asio otus*) mindig az előző évi fészket foglalják el. Az itteni építmények földtől mért magassága 1,8–2,5 m.

A másik élőhelytípusban igen változatos mind a fészkeképítési magasság, mind a kiválasztott fafajok sora. Fűzeken, nyáron, csertölgyn, juharon, akácon, ezüsthán, galagonyán, kökényen és vadrózsán egyaránt találtam fészkeket, de a legtöbb ezüsthára épült 1,2–13 m magasan. A változatosabb élőhely miatt itt már gyakori albérlő a vörös vércse (*Falco tinnunculus*) is, de a legtöbb fészket erdei fülesbagoly foglalja el. Általában 3, de néha 4 évig is használhatók az építmények.

A költőállomány felmérése az ismert revírek és fészkek ellenőrzése útján történt. A felfedezett és ellenőrzött fészkekalkak összességében mintegy 40%-át teszik ki a becsült költőrevíreknek. A fészkek további 10–20%-át sikerült felfedezni, ellenőrizni viszont nem. A következő táblázatban évenkénti bontásban felsorolom a költőpárok számát, a fészkekalk nagyságát és az az évben nem költők csapatainak összesített példányszámát.

Év	Költőpár	Fészkekalknagyság	Nem költő példány
1988	60	6–8	–
1989	74	5–6	–
1990	82	4–5	–
1991	65	6–8	–
1992	80	5–7, ill. egy 8	30
1993	74	5–7, ill. egy 8	50
1994	80	1–6, ill. egy 7	75

Az 1988 előtti időszakból nincsenek adatok, így utólag az sem deríthető ki, mikor történt tojásos mérgezés.

A vizsgált időszakban 1990-ben helyeztünk ki 1000 db F-1-es tojást, melynek hatása a következő évi költőállományban jelentkezett. Túlzottan

messzemenő következtetéseket ennyi adatból nem lehet levonni, de a tendenciák kivehetők. A terület szarkaeltartó képessége 80 pár körül mozog, de mérgezéssel és elsősorban a költő madarak kilövésével igyekszünk ezt visszaszorítani (nem nagy sikerrel).

A költőpárok csökkenésével nő a lerakott tojások száma. Fontos tényező a jelenlévő nem költő csapatok nagysága. Itt meg kell említeni a terület északi részén működő két dögtárolót, ahol télen százas csapatok is gyülekezhetnek, de itt egész évben látni kisebb-nagyobb társaságot. Ez az állománysűrűség furcsa eseteket produkál. 1994-ben előfordult, hogy egymástól 10 m-re költött 2 pár, de egyik sem repített. A sűrű galagonyákra épített fészkek egyikét szarkák fosztották ki, a másikban sorra elpusztultak a már tollasodó fiókák. A fészkekfosztogatás nem egyedi eset. Ez évben összesen 8 fészkekaljat tettek tönkre a fajtársak. A tojások feltörési módja és más fajok kizárhatósága ezt bizonyítja.

A szarka, mint fészkepítő faj, fontos helyet foglal el a természetben, azonban szaporasága és fészekrabló mivolta sok gondot okozhat. Ennek tudatában minden évben 30–40 költést hiúsítunk meg, mely legtöbbször a tojó madár elpusztításával is jár. Fontos, hogy a fészkek sározott alsó része épségben maradjon, eben az esetben még az évben elfoglalhatja a vércse, alkalmas területen a kék vércse (*Falco vespertinus*) is.

Megfigyeléseim során négyszer fordult elő, hogy a szarka nem épített fedelet fészke fölé, mégis költött benne. Egyébként a fedelek eltávolítása célszerű, mert az albérlők így szívesebben elfoglalják. A szarkának természetes ellensége ezen a vidéken a héja (*Accipiter gentilis*), a nyest (*Martes foina*) és a nyuszt (*Martes martes*).

Fenyvesi László

Téli megfigyelések a budapesti Népligetben, 1994/95.

Ha hosszabb kirándulásra nincs időm, de az írógép mellett töltött órák után testi és szellemi felüdülésre vágyom, gyakran megyek ki a Népligetbe. A néhány órás bejárás mindig érdekes, tanulságos, gyakran kedves élményekkel szolgál. Íme egy csokorra való ezek közül:

A karvaly rendszeres vendég a Ligetben, valószínűleg költ is a területen. Nagyon gyakori a szarka és a hosszú farkú madarak nyomban ott teremnek, ha ragadozó felbukkan valahol. Többször is láttam már, amint a fán ülő karvalyt szinte őrizték, 4–5 szarka is ült a közelben álló fákon és teljesen némán várták, mi fog történni. Ha a karvaly elszállt, röviden követték, majd megnyugodva visszatértek eredeti tevékenységükhöz.

A fenyőrigók minden évben nagy csapatokban érkeznek és az ostorfa termésével táplálkoznak. A Ligetben több helyen is van állandó vízfolyás és amíg a hó le nem esett, a fenyőrigókat rendszeresen láttam inni a tiszta

vizű nagy tócsáknál. Január 13-án figyeltem meg, hogy a madarak az itatóhelyek közelében az ágról ették a havat, nagy csomókat nyeltek le, majd a hóra szállva folytatták ezt a tevékenységet. A fehér felületben a tócsák még jobban látszottak, jég nem volt rajtuk és a nyomok is azt mutatták, hogy a fenyőrigók inkább a hóval oltják szomjukat.

Az őszi vonulás idején az énekes rigó gyakori jelenség a Ligetben, de akadnak áttelelők is. Január 21-én az egyik itatónál láttam két példányt. Mindent vastag hó borított, a madarak valószínűleg szintén az ostorfa bogyoival táplálkoztak. Az énekes rigó, úgy tűnik, mind gyakrabban telel át, ezzel kapcsolatban néhány adat a naplóból:

Bp. Népliget	1992.02.12.	1 pd.
Bp. Népliget	1993.11.27.	2 pd.
Bp. Hajógyári-sziget	1993.11.14.	2-3 pd.
Dinnyési halastavak	1987.12.12.	4 pd.
Visegrád	1994.01.22.	1 pd.

Érdeemes lenne összeírni és leközölni a hasonló adatokat, mert feltehetőleg egy változás folyamatának elején vagyunk és ezek hasznosak lehetnek egy későbbi feldolgozás számára.

Ősszel október végén jelentkeztek a Népligetben az első szőlőrigók, 12–20 példány, számuk decemberben 30 és 50 között változott. Ezúttal is laza csapatban mozogtak és gyakran, kórusban énekeltek (subsong). A havas idő beköszöntöttével a csapat eltűnt, azóta csak fenyőrigókkal tartó néhány példányt láttam (kézirát leadva jan. 23.).

A fekete rigók is eszik az ostorfa termését, de télen is erősen kötődnek az avarhoz. Január 21-én figyeltem meg, amint a gyerekek által kb. 10x10 m-es területen szétrugdalt hóban, ahol mindenütt barnállott az avar, 22 madár (főleg hímek) keresgélt. Azóta több helyen is félretűrtam a havat az avar fölül s a szabaddá vált részeket minden alkalommal boldogan birtokba vették a fekete rigók. Ez is egy lehetőség a minden ráfordítás nélkül és könnyen elvégezhető madárvédelmi munkára.

A meggyvágók rendszeresen látogatják a juharfákat és a korona felső részén teljesen lekopaszították az ágakat, ezt bizonyítják a hóban szerte heverő termésmaradványok is. Az alsó ágakra valószínűleg biztonsági okokból nem merészkedtek.

Végül mint érdekességet említtem meg, hogy január 21-én egy párban mozgó szécinege hímje hosszú ideig, hangosan és teljesen tisztán a csuszka kontaktust tartó hangját utánozta. Annyira tökéletes volt, hogy ha nem látom a madarat semmi kétségem nem lett volna afelől, hogy csuszkát hallok. A csuszkák egyébként több felé szóltak, trilláztak a Népligetben.

Schmidt Egon

Örvös galamb (*Columba palumbus*) fészkelési kísérlete Vácon

Schmidt Egon a *Madártani Tájékoztató* 1994. II. számában lakott területeken megtelepedő örvös galambokról ír. Ugyanitt közzétett felhívása kapcsán számolok be az alábbi megfigyelésről:

1990. április 17-én Vác belterületén egy zelnicemeggyen, hat méter magasán örvös galamb fészket találtam. A fa egy építkezés területén állt. Az építkezés a megelőző napokban szünetelt egy ideig, a madarak ezidő alatt foglalták el a revírt. 17-én az építkezés újra beindult. A hím még két napig hordta a fészekanyagot. A tojó 1 napig tartózkodott a fészek mellett, néha hosszabb-rövidebb időre ráült. A párt ezután még néhány napig lehetett időközönként látni a fészek közelében, majd végleg elhagyták azt, bár a madarakat a dolgozók nem zavarták.

Drexler Szilárd

Iparcsarnokba repült karvaly (*Accipiter nisus*) szabadulása

1989. március 01-én egy karvaly hímre lettem figyelmes, amely egy házi verebet (*Passer domesticus*) üldözve egy ipartelep kisebb méretű üzemcsarnokába repült be. Az épületbe jutva felhagyott az üldözéssel, majd felült a csarnok acélszerkezetére. Az egyébként tágas, nyitott ajtón nem mert kirepülni még akkor sem, amikor az épületben nem tartózkodott senki.

Kis idő múlva a tető alatt röpködve kereste a kijutás lehetőségét. A csarnok felső ablakai közül az egyik üvegen függőleges irányú, keskeny törés volt látható, amely 15–20 centiméter széles lehetett. A madár a repedés előtt kb. 0,5–1 órát ült, majd elrugaszkodott a tartóról és két-három erőteljes szárnycsapás után, kimerevített szárnyakkal oldalra fordulva kisiklott a nyíláson, amelyen így éppen kifért.

Drexler Szilárd

Magányosan fészkelő gyurgyalagok (*Merops apiaster*)

A gyurgyalagot általában a telepesen fészkelő madárfajok közé sorolják, ezért tartom érdemesnek megemlíteni az ide vonatkozó, általam tapasztaltakat. Lakóhelyemen, a Zagyvarónát övező dombok oldalain lévő, használaton kívüli legelőkön már évek óta rendszeresen fészkelnek. Érdekes,

hogy ezeken a meredeknek egyáltalán nem nevezhető oldalakon, a dűlő-
tak partjaiba készítk költsőregeiket, annak ellenére, hogy az itteni „part-
falak” sehol sem érik el az egy méteres magasságot. Nem ritkán még a
fél méter alatti partokban, régi birkacsapások oldalaiba készülnek a köl-
tsőregek.

Az elmúlt évek során tapasztaltam, hogy az itt költsők nagyon is
elszórta, több helyen magányosan fészkelnek. Vannak helyek, ahol 2–3
pár is költs, de ezek is 20–50–100 méter távolságra vannak egymástól, de
az sem ritka, amikor egy hegyoldalban mindössze csak egy pár költs.

Érdekes módon ezeknek a magányosan fészkelőknek a viselkedése is
eltér azoktól, amelyek löszfalakban telepesen költsenek. Amíg a költsőreg
készül, egyikük mindig a közelben lévő fán üldögél, de a kotlási idő alatt
már alig, vagy egyáltalán nem láthatók a fészkek közelében. Előfordult,
hogy amikor a közeli fán ült, közeledtemre némán elrepült olyan távolra,
hogy egyáltalán nem volt látható. A fiókák etetéskor már hangosan viselkednek.
Ilyenkor már zavarás esetén sem távoznak túlságosan messzire a fészkek-
től és ha az ember takarásba húzódik, akkor hamarosan folytatják az
etetést, és a tőlük megszokott hangjaikat is gyakran hallatják.

Varga Ferenc

Kis lilék (*Charadrius dubius*) a külszíni fejtés meddőhányóján

1994.06.01-én a Mátranovák közelében elterülő Besenyő-bércen lévő,
már korábban felhagyott külszíni fejtés elegyengetett meddőhányóján
mentem, amikor az egyik mélyedésben lévő víztócsa mellől egy kis lile
repült fel. Kis idő elteltével egy másik is csatlakozott az előzőhöz, amely
egy, már füvesebb részről kapott szárnyra. Füttyszerű hangjaikat hallatva
sokáig köröztek körülöttem, ebből arra következtettem, hogy párban
voltak, sőt itt költhettek is ezen a kopár, fűvel csak elszórta és ritkásan
benőtt, nagy kiterjedésű területen. E terület két távol eső, mélyebb részén,
két kis tó is képződött a korábbi esőzések folytán, de a sík részen lévő
horpadásokban is volt még víz. A madarak ezeknél a kis időszakos
tocsogóknál tartózkodtak. 06.14-én ismét felkerestem a helyet, ahol már
felszáradtak a víztócsák, de ennek ellenére még mindig ott voltak a kis
lilék, de már egymástól távol. A fent közölt megfigyelés igazolja, hogy a
szikésekre emlékeztető, csaknem kopár külszíni fejtések elegyengetett
területei kiválóan alkalmas élőhelyi lehetnek a kis liléknek, de a meredekebb
részekben a hantmadarak is szívesen megtelepednek és költsenek itt.

Varga Ferenc

Örvös galamb (*Columba palumbus*) megfigyelések

Egy örvös galamb pár 1994. március 30-án jelent meg foktői kertünkben. Mindjárt a három nagy fenyőfa egyikére telepedtek és látszólag fészkelőhelyet kerestek. Korábban ezt a fajt még soha nem figyeltem meg a faluban. Az első pillanattól kezdve rendkívül bizalmasan viselkedtek. Autóval jártunk el megszokott napozóhelyük alatt és amikor fényképeket készítettem róluk 5–6 méter közelre engedtek magukhoz. Kora reggelenként, de napközben is a hím gyönyörűen burukkolt. Kb. 4 méteres magasságban, az egyik fenyőfa sűrűjében építették fészküket. A legtöbb ágat a közeli almafáról gyűjtötték. A pár kétszer költött, áprilisban és június végén s mindkét alkalommal 2–2 fiókát neveltek fel, a négy közül az egyik elpusztult. A pár minden nap rendszeresen délután 5 és 6 óra között váltotta egymást a fészekben. A másik három fióka sikeresen felnevelkedett és kirepült. Augusztus végén láttam őket utoljára a kertünkben.

Sipos Bánk Botond

EGYÉB

A XIII. Sumonyi Ornitológiai és természetvédelmi tábor eredményei (1993)

A tábor 1993.07.17–09.19. között működött, első ízben 9 hetes időtartammal. A 152 résztvevő 13 helyi csoport tagjai közül került ki. A táborozást előkészítő munkák során új hidat építettünk a tábor melletti csatornán és a nádasban lévő hálóállások közül két pallóút cölöpcseréjét végeztük el összesen 400 fm. hosszban.

A madarak befogásához 408 fm. (900 m²) függönyhálót és alkalmanként 1–2 db. ragadozóhálót használtunk. A táborozás folyamán 63 madárfaj 5090 példányát jelöltük. Az újonnan gyűrűzött madarak 10,5%-át (532 pd.) fogtuk vissza. 81 pd. régi magyar gyűrűs és 2 pd. külföldi gyűrűs madarat is ellenőriztünk. Első ízben jelöltünk pajzsoscankót és királykát, s ezzel a Sumonyban gyűrűzött madárfajok száma a kezdetektől számítva 111-re emelkedett.

A táborban 50 példányt elérően gyűrűzött fajok:

Füstifecske (<i>H. rustica</i>)	1839 pd.
Partifecske (<i>R. riparia</i>)	109 pd.
Vörösbegy (<i>E. rubecula</i>)	64 pd.
Nádi tücsökmadár (<i>L. luscinoides</i>)	135 pd.
Nádirigó (<i>A. arundinaceus</i>)	151 pd.
Cserregő nádiposzáta (<i>A. scirpaceus</i>)	739 pd.
Foltos nádiposzáta (<i>A. schoenobaeus</i>)	441 pd.
Barátposzáta (<i>S. atricapilla</i>)	649 pd.
Kis poszáta (<i>S. curruca</i>)	87 pd.
Tövisszűrő gébics (<i>L. collurio</i>)	73 pd.
Mezei veréb (<i>P. montanus</i>)	143 pd.

A faunisztikai felmérések során 150 madárfaj jelenlétét mutattuk ki a törendszeren és környékén. Első ízben figyeltünk meg hegyi récét, erdei szalonkát, királykát és réti pityert, s ezzel a Sumonyban megfigyelt madárfajok száma a kezdetektől számítva 188-ra emelkedett.

A vedlésvizsgálatok során 22 madárfaj 163 példányának vizsgálati eredményét rögzítettük. Az egyéb munkák során pedig 12 db. költőládát készítettünk, melyeket a későbbiek során Baranya megye lezárt tempomtornaiba helyeztünk ki.

Bank László

Melanisztikus töviszúró gébics (*Lanius collurio*) Egerben

A *Madártani Tájékoztató* 1994. 1. számában Dr. Kovács Gábor beszámolt egy rendkívül érdekes melanisztikus töviszúró gébics megfigyeléséről. 1994. augusztus 8-án Eger város déli peremén egy magánlakás kerítésén ülő, szintén melanisztikus fiatal egyedemet láttam. A madarat távcső hiányában csak szabad szemmel tudtam szemrevételezni kb. 5 méterről. Az egyöntetű barnásfekete gébicsen a hortobágyi kolléga megfigyeléssel ellentétben csak a madár fejtetőjén észleltem halvány haránt-sávokat.

Ambrus Béla

Karvaly (*Accipiter nisus*) pótköltése régebbi fészében

A Kápolna-hegy (Karancs) lábánál fekszik a Babonyér-lapos, amely közkedvelt kiránduló és piknikező hely. Ezt a tisztást középidős erdei- és fekete fenyves övezi. Régi megszokott költőhelye egy karvalypárnak. 1994. május vége felé a fészke felkutatását végeztem, de csak az előző években készülteket láttam, némelyiknek már csak egy pár gally mutatta a helyét. Pedig a karvaly tojó a közelben tartózkodott és izgatottan röpködött fáról-fára. Június 18-án ismét egy régebbi fészkes fája mellett (1992-ben épült) álltam és a terepet figyeltem. Meglepetésemre a karvaly tojó ebbe a fészekbe repült be és itt is maradt. Elgondolásom szerint apró pelyhes fiókák lehettek benne. A *Madártani Tájékoztató* 1993-as január-júniusi számában már írtam egy cikket erről a fészekről, mely feketefenyőre 14 m magasan épült. Mostanra alulról nézve már meglehetősen zilált állapotúnak tűnt. Június 22-én Tóth Szabolcs tagtársammal ellenőriztük, a fészekben 3 kotlott tojás volt. Július 20-án 3 tokosodó fióka ült a fészekben. Augusztus 7-én sikeresen ki is repültek.

Rozgonyi Sándor

Erdei siklók (*Elaphe longissima*) madárfióka pusztításai

1994. május 26-án a pécsi Dömörkapunál lévő odútelepen örvös légykapó fiókát gyűrtünk. Egyik odúban erdei siklót találtunk. A sikló a három fiókából már egyet lenyelt, egyet pedig agyonnyomott. A harmadik még élő fiókát egy másik örvös légykapó családhoz átraktuk, ahonnan

szerencsésen kirepült. A fiókák kb. 6–7 naposak lehettek. A siklót eltávolítottuk az odúból. Mikor az odút visszaraktuk, a fa tövében még egy erdei siklót találtunk. Mind a két sikló 98 cm hosszú volt.

Május 28-án a Tubesen végzett odúellenőrzés közben széncinege fészékben találtunk erdei siklót. A sikló alatt egy elpusztult 14–15 napos széncinege fióka volt. A lenyelt fiókák száma 6–8 lehetett. Mivel az odúból kirakott sikló nem mászott el, visszatettük, nehogy az arra járó kirándulók elpusztítsák.

Wágner László

Barátka (*Sylvia atricapilla*) és kis poszáta (*Sylvia curruca*) szokatlan éneke

1994.04.30-án Alsópere (Veszprém megye) mellett, a Tunyok-hegy egyik zárt, idős tölgyesében a koronaszintből számomra ismeretlen madáréneket hallottam. Kis keresgélés után egy hím barátposztát pillantottam meg, melyet közel fél órán át figyeltem. Mindvégig a koronában mozgott egy kb. 150x50 méteres területen, ahol sem tisztás, sem bokros aljnövényzet nem volt. A szokatlan ének a vizsgált időszakban rövid, egyszerű strófából állt, a madár ezt ismételte. Bevezetőül 2–3 másodpercig halk, a nádiposztákra emlékeztető hangokat hallatott, majd 6–8 tagú, a sisegő füzikétől átvett magas trilla következett s az ének ezzel hirtelen félbeszakadt. Néhány pillanat után újakezdte s az sem zavarta, hogy egészen a közelében voltam.

1994.08.06-án Zirc Cigánydomb nevű, félig beépített területén csendes, alkonyati időszakban egy kis poszáta hímet hallottam szinte művészi módon énekelni. A madár egy galagonyabokor ágán ülve húsz percen át kis megszakításokkal, halkan énekelgetett, jellemző strófáját egyáltalán nem használta. Az ének különböző madárfajok hangjainak folyamatos utánzásából állt, ezeket teljesen ötletszerűen fűzte egybe. A felismert fajok: füstifecske, nádirigó, seregély, foltos nádiposztáta, kenderike, zöldike, barátka, búbos pacsirta, sárgarigó, énekes rigó, fülemüle, mezei veréb, ezenkívül egy nem azonosítható fakopáncs-hang.

Molnár István

Fehér kormorán (*Phalacrocorax carbo*)

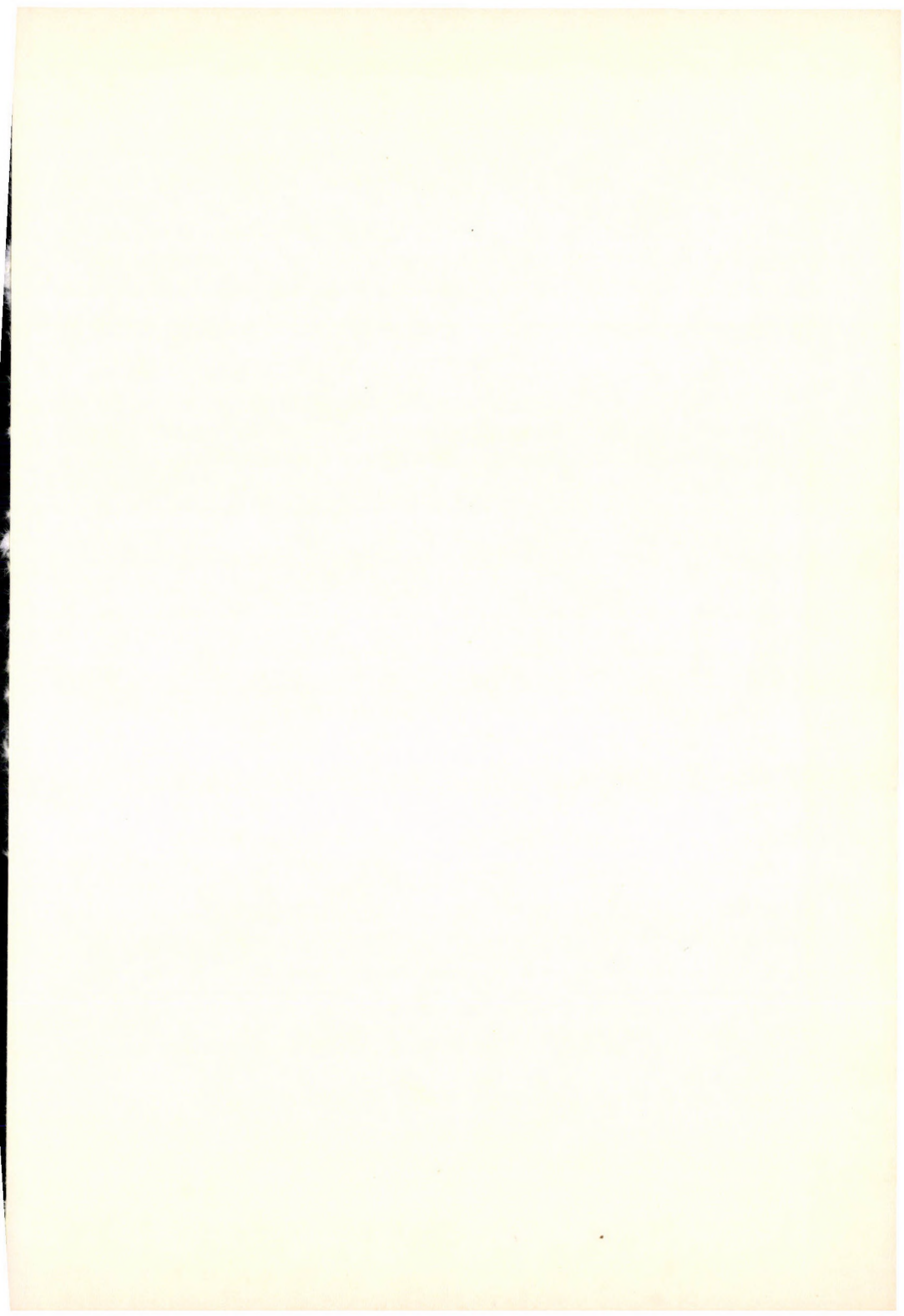
1995. január 29-én a szobi révnél figyeltem a madarakat. A Duna erősen áradt, a zátonyok eltűntek, a víz az ártéri erdők fái közé is behatolt. A madarak, talán a folyó erős sodrása miatt nem ott, hanem a védett, nagy horgászöbölben völdtak. Egyebek mellett kb. 500 kontyos récét (főleg gácsérok), 30 barátrécét, 10–12 hegyi récét, kb. 60 kis és 5 nagy bukót, valamint 70–80 szárcsát láttam. A rév felett a Duna középvonalától nem messze néhány nagyobb fűzfa áll a vízben, rajtuk 9 kormorán ült. Egyikük részleges albíno. A feje és a nyakának felső része világosbarna, ilyen színűek, illetve világosbarna tollakkal tarkáltak voltak a háta, álla és szárnyfedői is. Szemei sötétek. A madár hosszasan tollázkodott, többször is nyújtózkodott, eközben jól látszottak fehér evezői és farka is, utóbbin egy toll sötét volt. A madár hasoldala ugyancsak fehér. Teleszkóppal hosszú ideig néztem, de még eljövetelemtkor is ugyanott ült és tollázkodott.

Schmidt Egon

TARTALOMJEGYZÉK

	oldal
Ambrus Béla: Melanisztikus tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) Egerben	34
Ambrus Béla: Szalakóták (<i>Coracias garrulus</i>) késői költései és fiókanevelései	9
Bank László: A XIII. Sumonyi Ornitológiai és természetvédelmi tábor eredményei (1993)	33
Bank László: Összesített ragadozómadár-adatok a MEFAG Vajszlói Erdészetének területéről 1988–1990	12
Bóday Barna: Hajnalmadár (<i>Tichodroma muraria</i>) a Mecseken	22
Darázsi János: Az ócsai fehérgólya-állomány alakulása 1943-tól napjainkig	5
Drexler Szilárd: Fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>) megfigyelése a Medvesben	19
Drexler Szilárd: Gyöngybagoly felmérés (<i>Tyto alba</i>) tapasztalatai Nógrád megyében	24
Drexler Szilárd: Iparcsarnokba repült karvaly (<i>Accipiter nisus</i>) szabadulása	30
Drexler Szilárd: Örvös galamb (<i>Columba palumbus</i>) fészkelési kísérlete Vácon	30
Fenyősi László-Stix József: Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) fiókjának felnevelése	8
Fenyvesi László: 1994-es költési eredmények Dinnyésől	14
Fenyvesi László: Örvös ludak (<i>Branta bernicla</i>) megfigyelése Dinnyésen	21
Fenyvesi László: A szarka (<i>Pica pica</i>) költőállományának változása a Velencei tó környékén	27
Fintha István-Szabó Anikó: Kormosfejű cinege (<i>Parus montanus</i>) Debrecenben	16
Dr. Kovács Gábor: Kék vércsék (<i>Falco vespertinus</i>) nagy szeptemberi gyülekezése	20
Dr. Kovács Gábor: Pásztormadarak (<i>Sturnus roseus</i>) költési idő utáni mozgalma a Hortobágyon	26
Dr. Kovács Gábor: Vetési ludak (<i>Anser fabalis</i>) különös pihenőhelye	26
Molnár István: Barátka (<i>Sylvia atricapilla</i>) és kis poszáta (<i>Sylvia curruca</i>) szokatlan éneke	35
Ónodi Miklós: Faunisztikai megfigyelések Baranya megyéből (1991–1992)	20

Pellinger Attila: Szerkők (<i>Chlidonias sp.</i>) vonulásdinamikája a Fertőn	11
Dr. Rékási József: Téli madártani megfigyelések Baranyában	24
Rozgonyi Sándor: Karvaly (<i>Accipiter nisus</i>) pótköltése régebbi fészkeiben.....	34
Schmidt Egon: Fehér kormorán (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	36
Schmidt Egon: Téli megfigyelések a budapesti Népligetben, 1994/95.	28
Selmeczi Kovács Ádám: Madárfaunisztikai adatok az Ipoly völgyéből	15
Selmeczi Kovács Ádám: Vörösnyakú lúd (<i>Branta ruficollis</i>) adatok a Kiskunságból	19
Sipos Bánk Botond: Örvös galamb (<i>Columba palumbus</i>) megfigyelések.....	32
Szabó László Zoltán: Faunisztikai megfigyelések a Hármaskörös árterének Öcsöd–Csongrád közötti szakaszáról.....	18
Szabó László Zoltán: Fűtyülő réce (<i>Anas penelope</i>) megfigyelése a szentesi termálvíz tározón	18
Szabó László Zoltán: Rozsdástorkú pityer (<i>Anthus cervinus</i>) megfigyelése Szelevény határában	17
Varga Ferenc: Gyurgyalagok (<i>Merops apiaster</i>) költései mesterségesen készített fészkelőhelyeken	8
Varga Ferenc: Haris (<i>Crex crex</i>) előfordulása Szilaspagony határában.....	23
Varga Ferenc: Kis lilék (<i>Charadrius dubius</i>) a külszíni fejtés meddőhányóján.....	31
Varga Ferenc: Magányosan fészkelő gyurgyalagok (<i>Merops apiaster</i>)	30
Varga Ferenc: Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>) megfigyelése a Tarna felső folyásánál	23
Vasuta Gábor: Ritkább limicola-fajok előfordulása a Dunántúl nyugati részén	17
Wágner László: Erdei siklók (<i>Elaphe longissima</i>) madárfióka pusztításai	34
Wágner László: Hajnalmadár (<i>Tichodroma muraria</i>) megfigyelések a pécsi TV-toronynál.....	22

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1995. július–december

2. szám

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
1121 Budapest, Költő u. 21.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

„A természet szolgálatában”

Kiadja a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
Szerkesztette: Schmidt Egon
Szedő: Bányai Lászlóné
Tördelőszerkesztő: Dohán Zsófia
Felelős kiadó: Nagy Szabolcs
Nyomda: Kanalgém Kft.

ÖKOLÓGIA

Molnárfecske (*Delichon urbica*) fészekfelmérés a pannonhalmi Főapátság területén

Az ezeréves évfordulóra való készülés következtében óriási átalakítások, építészeti rekonstrukciós munkák folynak a Főapátság területén. Azt vizsgáltam, hogy a zajos gépi munkák mennyire befolyásolták a molnárfecskek 1995. évi fészkelését összehasonlítva az 1983-as évi munkálatok előttivel. Összesen 123 molnárfecske fészket számoltam meg. Ennek kb. 85%-a lakott. A 123 fészekből a Főapátsági épületek külső falain 51, a belső védettebb fali részekben 72 fészket találtam. 1995. június 9-én csak két fészket foglaltak el a mezei verebek. A leg-sűrűbb fészkelést a sárgára festett barokk épületeken figyeltem meg, ahol az esőtől, szél-től, napfénytől védett épületegyütteseken egy kb. 50 m-es falszakaszon 31 fészket számoltam meg. 1983 tavaszán még 194 molnárfecske fészket számoltunk össze, s ebből 175 volt a lakott. A felmérés során 20 házi veréb által lakott fészket is találtunk. A 12 év utáni felmérés eredményei: a munkálatok nyomán 36,6%-kal csökkent a molnárfecskek fészkeinek száma ugyanazon a területen.

Dr. Rékási József

Madártani adatok a felső Tiszáról

1995. június 11–12. között végeztem megfigyeléseket Tiszabercél (11-én) és Tiszatelek (11–12-én) térségében. A cél a nagy fülemüle állomány helyzetének felmérése volt. Tiszabercelen a jobb parton lévő, még eredeti állapotú fűz–nyár ligeterdőben a fülemülesíp állandó használata mellett sem sikerült egyetlen nagy fülemülét találnom, a hívásra csak kis fülemülék válaszoltak. Nem volt sokkal jobb a helyzet Tiszateleken sem (a bal parton), ahol a dr. Legány Andrással közösen kijelölt és később védetté nyilvánított fűz–nyár ligeterdőben illegális fakitermelés nyomán a korábbi erdőállomány több helyen teljesen eltűnt. A szivattyúháztól északra fekvő részen maradt egy nagyobb, eredeti állapotú erdőfolt, ebben két éneklő, de csak küllemében nagy fülemüle jelenlétét állapítottuk meg András fiammal. Csak a hangosabb, fémesen csengő ének árulta el a nagy fülemülét, a hallott strófák között

már egyetlen tiszta nagy fülemüle strófa sem volt. Az egyik hím a nagy fülemülékre oly jellemző módon a magas fák koronáiban énekelt.

Megnéztük a felső Tisza másik ágát is néhány helyen, de csak Benk és Vásárosnamény közelében találtunk egy-egy kis terjedelmű eredeti erdőfoltot, sajnos nagy fülemüle nélkül. A fentiek jól példázzák, hogy a természetvédelem egyik legnagyobb ellenségei, a fejsze és a stílfűrész miként képesek viszonylag nagyon rövid idő alatt megváltoztatni egy-egy madárfaj elterjedési- és sűrűségviszonyait. A felső Tiszánál sajnos „eredményes” munkát végeztek, a nagy fülemülét mint fészkelő fajt – úgy tűnik – sikerült teljesen eltüntetni a hazai faunából. A még meglévő, feltehetően hibrid példányoktól, néhány éven belül valószínűleg szintén elbúcsúzunk majd.

Egyébként feltűnően kevés volt a sárgarigó, a berki tücsökmadár, a kerti poszáta, nagyon megnőtt viszont az erdei pintyek és a tövisszúró gébicsek száma. Előbbiek mindenütt énekeltek az ártérben, utóbbiak hímjei néha egymástól 15–20 méternyire üdögéltek a védőgát felett húzódó villanyvezetéken.

A gáton a magas füvet néhány száz méteres szakaszon lekaszálták. Érdekes volt megfigyelni, milyen sok madár használja ki az így adódó jobb táplálkozási lehetőséget. A következő fajokat figyeltem meg: fácán, nagy fakopáncs (1 pld.), fekete rigó, erdei pityer, barázdabillegető, tövisszúró gébics, seregély, mezei veréb (csapat), zöldike, erdei pinty, citromsármány.

A Tisza jobb partján lévő nagy partifecske telepről vagy 80 madár a bal parti gáton, a szivattyúház közelében gyülekezett és a lekaszált fű közül válogattak fészekanyagot. A hosszú szálakkal nem igen bírtak, mindig leejtették, ezért apróbb növényi részeket szórtam a gátra. A madarak percek alatt újra ott voltak és boldogan hordták a fészkelőanyagot.

Schmidt Egon

Holló (*Corvus corax*) fészket kifosztó szajkó (*Garrulus glandarius*)

1993.05.14-én egy erősen gyérített idős bükkös hegyoldalban holló fészket találtam. A fiókák már kirepültek, de még a közeli fák ágain tartózkodtak. Ismervén a holló azon szokását, hogy fészket éveken át használja költésre, 1994.03.14-én ismét elmentem megnézni ezt a fészket. A mintegy 10 méter magasan lévő fészek pereméről egy szajkót láttam el- mintegy 10 méter magasan lévő fészek pereméről egy szajkót láttam el-

repülni, de nem volt a csőrében semmi. A két holló a közelben „krú”-zott és szállodtak egyik fáról a másikra. Ez esetben már az én látványom izgathatta őket. Mivel a fészek számomra hozzáférhetetlen helyen volt, fölmentem az eléggé meredek hegyoldalra annyira, hogy távcsővel beleláttam a szőrökkel vastagon kibélelt fészekbe. Ez azonban már üres volt!

Lehet, hogy a szajkó még az előző napon kifosztotta a még tojásos fészket, de az is lehet, hogy ez még az én odaérkezésem előtt történt. Feltételezem, hogy a hollók még nem kotlottak a tojásokon, amikor azokat a szajkó megette (kiitta). Bizonyos, hogy a holló pár elűzte volna a fészküknél ólalkodó szajkót, ha a közelben tartózkodtak volna! A szajkó túlszaporodása folytán nem ritka eset, hogy egyik szajkó a másik fészket fosztja ki.

Varga Ferenc

Mezei pacsirta (*Aladua arvensis*) kései fészkelése a Medves-fennsíkon

1994. július 31-én a Medves-fennsík legelőjén egy mezei pacsirta repült fel mellőlem. A felrepülés helyén megtaláltam a fészket, amelyben csak 1 tojás volt. Két nappal később ismét ellenőriztem a fészket, amelyben ekkor is 1 tojás volt. Egy héttel később a fészket kifosztva találtam, illetve abban már csak tojáshéj törmelék volt! E fészkelést azért is érdekesnek tartom, mert ez évben e fajnak az első fészket május 28-án 2 tojással, a másodikat május 31-én 5 tojással, a harmadikat június 16-án 4 tojással találtam. Ezek szerint a július 31-i fészkelése már a harmadik költése is lehetett, annál is inkább, mivel sikeres költés esetén augusztusban keltek volna a fiókák! Feltételezem, hogy a pacsirtának több tojása is lehetett (2–3), de azokat már korábban elszedte valamely ragadozó, erre utal az, hogy az 1 tojáson szorosán kotlott az anyamadar.

Varga Ferenc

Keresztcsőrű (*Loxia curvirostra*) táplálkozási adatok

1994/95. telén a budapesti Orbán-hegyen (296 m) lévő házunk kertjében és a környező házak kertjeiben több alkalommal figyeltem meg keresztcsőrűek csapatait. A legnagyobb csapat 13 példányból állt, ezt 1994. november 22-én láttam, mely egyben a faj első észlelése

volt. Az 5 példányból álló csapata számít a legkisebbnek, amelyet 1995. február 6-án láttam.

A megfigyelések alkalmával a fő táplálékukat jelentő lucfenyő (*Picea abies*) termésének a magvain kívül más fásszárú növényfajok terméseit is fogyasztották. A gyakoriság szempontjából csoportosítva a legtöbbször a lucfenyőkön táplálkoztak. Utána következik a jegenyenyár (*Populus nigra*), amelynek a rügyeit több esetben is fogyasztották. Az egyik kertben lévő magas kőris (*Fraxinus excelsior*) termését is rendszeresen fogyasztották. Érdekesebb megfigyelésnek számít – több alkalommal – a diófán (*Juglans regia*) való táplálkozásuk, ahol a fa termésének már elszáradt burkait fogyasztották. A bibircses nyír (*Betula pendula*) terméséből egy esetben fogyasztott egy példány. Egy alkalommal a szomszédos ház lapos tetején az apró kavicsokból szedegetett a csapat. A megfigyelések alkalmával gyakran hallottam a hímek lágy éneklő hangjait.

Vasuta Gábor

Talajon költő egerészölyv (*Buteo buteo*)

A kömlői hígtrágya-ülepítő területén elhelyezkedő középkorú nemes nyáras felett 1995. márciusában több alkalommal egy egerészölyv pár nászrepülését figyeltem meg, de szokatlan volt, hogy nem kezdtek fészket építeni. Április elejétől a terület többszöri ellenőrzése során rendszerint csak az egyik ölyvet láttam, a másikat csak két alkalommal sikerült megfigyelnem. A talajról repült fel mindkét esetben, de ennek akkor még nem tulajdonítottam különösebb jelentőséget. Április 23-án, amikor immár harmadik alkalommal emelkedett a levegőbe ugyanarról a pontról, felvetődött a költés gyanúja, s odamentem a felszállás helyére. Az egyre magasabbra növekedő fűben egy kisebb talajmélyedésben – amelyet valószínűleg az egerészölyv kaparhatott ki – rátaláltam a vékony, száraz gallyakból készült, igen hevenyészett fészkekre. A fűszálakkal és fahánccsal bélelt fészkecsészében 1 kotlott tojást találtam. Mivel a fészkelőhely környezete viszonylag gyakori emberi zavarásnak volt kitéve a költés meghiúsult.

Ambrus Béla

Cigány-csaláncsúcs (*Saxicola torquata*) fészek szénabálában

1992. május 22-én a HNP-hez tartozó nádudvari Borzas-pusztát jártam be. Az egyik dűlőút mentén néhány, tavalyról ottmaradt nagy szénabála árválkodik. Az oldalukon fekvő, henger alakú körbálák egyikében egy kis lyukat láttam, amelyből egy cigány-csaláncsúcs tojó repült ki. Az erősen avasodó szénában készült öklömnyi üregben 6 tojást láttam. Három nap múlva ismét erre járva, már a kikelt fiókákat vehettem szemügyre, majd június 7-én a kirepült családot is láttam. A különös fészkelőhely a körbála egyik észak felé néző alapjában készült a függőleges szénafelületbe vájva, a talajtól kb. 70 cm magasan.

Dr. Kovács Gábor

Adatok a gyöngybagoly (*Tyto alba*) táplálkozásbiológiájához

1988–89-ben a Dunántúl középső részén gyöngybagoly élőhelyek felmérésével foglalkoztam. E tevékenység során több helyen találtam köpeteket, melyek anyagát meghatároztam.

1158 köpetet vizsgáltam meg, melyek az alább felsorolt településekről származnak: Ősi, Béb, Sárkeszi, Sárszentmihály, Sárszentágota, Sárpentele, Nagygyimót, Szalmavár, Nyögér, Homokbödöge, Nagytevel, Borzavár, Bánd, Csősz és Felsőtöbörzsök.

A községenkénti eredmények felsorolásától a túl nagy terjedelem miatt eltekintek, bár a zsákmányállatok megoszlásának váltakozása a különböző élőhelyeken érdekes és igen tanulságos.

Az alábbiakban egy táblázatban foglalom össze a teljes vizsgálati eredményt.

zsákmányállat	példány	%
Mezei pocok	1822	46,4
Földi pocok	116	3,0
Csalitjáró pocok	26	0,7
Erdei pocok	40	1,0
Vízi pocok	9	0,2
Házi egér	175	4,5
Erdei egér	362	9,2
Törpe egér	239	6,1
Vándorpatkány	13	0,3
meghatározatlan patkány	3	0,1

Mogyorós pele	3	0,1
Erdei cickány	482	12,3
Törpe cickány	179	4,6
Vízi cickány	27	0,6
Keleti cickány	76	1,9
Mezei cickány	202	5,1
Menyét	1	
Denevér	4	0,1
egyéb emlős	2	
Házi veréb	88	2,2
Mezei veréb	9	0,2
egyéb madár	27	0,8
Ásóbéka	2	
egyéb béka	2	
meghatározatlan csontok	5	0,1
bogár	8	0,2
	3922	

A táblázatból kitűnik, hogy az elfogyasztott rágcsálók aránya 71,6%-kal a legnagyobb, de ha az erdei fülesbagoly rágcsáló fogyasztásával hasonlítanánk össze, az arányokat tekintve sokkal kisebb százalékban zsákmányol rágcsálókat a gyöngybagoly.

Területenként és egyedenként változó mértékben, de mindig aránylag nagy százalékban szerepelnek zsákmánylistáján a cickányok. A köpetvizsgálatok során 14–35% volt a jellemző. (Az összesítésben 24,6%-ot tesz ki.)

Az elfogyasztott madarak aránya kicsi (3,2%), túlnyomó többségében veréb. A zsákmányolt fajokból következtetni lehet arra is, hogy hol és milyen módon szerzi táplálékát a gyöngybagoly.

Tapasztalatok alapján minden évben lehet mérgezésről elpusztult tetemeket találni. Mivel a madarak raktárakba is bejutnak, az itt használt, ill. tárolt vegyszerektől közvetlenül is mérgeződhetnek. Emiatt, és klasszikus élőhelyeinek felszámolása miatt egyre inkább veszélybe kerül ez a faj is. A költőhelyek védelme érdekében szükségünk lesz az egyházak és a mezőgazdasági üzemek támogatására, de fontos az egyének támogatása is. Ennek érdekében fokozott propagandát kell széles körben kifejtenünk!

Fenyvesi László

FAUNISZTIKA

Debrecen város madárvilága

*„Itt élek én Debrecenben,
ebben a porrengetegben,
ez a város régen meghalt,
maradt utána egy aszfalt”*

Gulyás Pál

Miért marad egy vidéki metropolisz helyén, annak valahai nagykiterjedésű zöldfelülete után egy porrengeteg, majd „egy aszfalt”, mint a mottóm költője jövendőli keserűen városunkról majd’ két emberöltővel ezelőtt? Elemezni azt, messze vezetne.

A madárvilág azonban még az ősi vonulási úton száll, azon, amelynek mentében tízezer év óta jön és megy, és e mai kultúrsivatag fölött hajdan beidegződött „menetrendek” adódnak át nemzedékről nemzedékre a későbbi és azok utáni utódoknak.

Ilyen vándorlásbeni „iránytű”, fentről fénylő, víztükör fonalát útmutatóként folytató folyás lehetett a Debrecen határában hajdan hőmpölygő Tóció-folyó, aztán patak, ma pedig keskeny szennyecsatorna, melynek ily változásairól a madarak aligha vesznek tudomást költözködésük során. A Tóció nevét már csak Debrecen egy jelentős kiterjedésű lakónegyede őrzi, bár hajdan vízimalmokat hajtott és áradásaival komolyan károsította, kiöntéseivel tönkretette a város mélyebben fekvő kőbéli kerületeit.

Az utolsókat lélegző, jóllehet első hazai védett területünk, a Nagyerdő, mely jelenleg is Debrecen egyik szimbóluma, valaha egybeolvadt az anonymusi „Nyír-erdejével” egyik oldalról, másfelől pedig a Nyírség későbbi antropogén Erdős-pusztájával, még mindig képes szolgálni a madárvilág utolsó mohikánjainak vészesen vesző tendenciájú élőhelyeként.

A következőkben szeretném közreadni – a teljesség igénye nélkül – több mint három évtizedes feljegyzéseimet a Város madárfaunájáról, annak tagjairól, amelyek a nagyon átalakult környezetben még előfordulnak, költenek vagy átvonulnak benne és fölötte, rendszeresen, törvényszerűen, ősi szokásokat követve.

Felsorolt fajaim csak az antropogén belterületi élőhelyek előfordulói, fészkelői vagy átrepülői. A Nagy-erdő ornisa itt nem kap most ezért helyet.

Jegyzeteim jelmagyarázatához tartozik a következő útmutató:

A számozás kettős. A sorszám zárójelben, a nem zárójeles szám Keve (Nomenclator, 1984) szerint. A „Be²”, „Be³” rövidítés a Berni-egyezményben előforduló, a „Bo²” a Bonni-egyezmény és a „W¹”, „W²” a Washingtoni-egyezményben jegyzett fajokat jelzi.

A „VK” jelzés a magyar Vörös Könyvben előforduló fajoké, indexe az alábbiakat jelenti:

„VK¹” hazánkból kipusztult vagy eltűnt,

„VK²” a kipusztulás szélén álló, közvetlenül veszélyeztetett,

„VK³” aktuálisan veszélyeztetett,

„VK⁴” potenciálisan veszélyeztetett faj.

„IUCN” betűk jelzik a nemzetközi Vörös Könyv fajait.

Ezeket kívül Voous (1960) után megadom még a fajok geoelem-szerinti státuszát.

Az „FV” jelzés fokozottan védett fajt mutat. A „V” jelzés pedig védett fajt jelöl.

- (1) 2. *Gavia arctica* – sarki búvár. Be², holarktikus, V.
A Köntösgátsor Tó-có-közeli területén elhullva találta Dr. Kovács Gábor 1973. okt. 30-án (in. verb.).
- (2) 4. *Podiceps ruficollis* – kis vöcsök. Be², óvilági, V.
A Nagyerdő-park tavának nyílt vizén vagy a növényzettel alig benőtt részén úszkált 1971. aug. 28-án 2 ad. pld.; mintha párban lennének.
- (3) 11. *Phalacrocorax carbo* – kárókatona. Óvilági.
1993. aug. 17-én a Tócoskert fölött 1 pld. É-ÉK-re tart. A Tó-có-völgy újabb átutazója (1994. márc. 14. 1 pld.) a város fölött ápr. 19-én 1 pld. (Molnár A. megfigy.) és a Tó-có-völgy fölött 14-es csapat ugyanez év jún. 29-én.
- (4) 13. *Ardea cinerea* – szürke gém. Be³, palaearktikus, V.
A város fölött átrepülve többször.
1993. nov. 21-én a Tó-có-völgy fölött 1 pld. D-nek tart.
1994. máj. 17-én ugyanitt 1 pld. É-nak híz.
- (5) 17. *Egretta alba*. Be², W³, VK³, kozmopolita, FV.
1993. júl. 27-én a városközpont felett 4 pld. repül át ÉK-nek.
- (6) 19. *Nycticorax nycticorax* – bakcsó. Be², kozmopolita, V.
Vonulásban a város fölött, többször. Utoljára a Kossuth u. fölött 1991. szept. 30-án 17 pld.
- (7) 20 *Ixobrychus minutus* – pocgém. Be², óvilági, V.
A Nagyerdő-park taván, 1964. jún. 11-től több napig 1 pld.; 1971. aug. 12-én ugyanott 1 pld.; szomorúfűzön, meg a parti bokrokon.

- (8) 22. *Ciconia ciconia* – fehér gólya. Be², Bo², VK³, IUCN, palaearktikus, **FV**.
 Évekig költött a Szoboszlói út óvodája előtti villanyoszlopon. Ele-
 ségért a Tóció-völgybe járt. 1990. óta nem jelentkezett. Volt
 fészke a Téglavetőtelepen, udvarban, öreg fehérvyáron, 1975-
 ig(?). Egyéb adatai a vonulásidőben:
 1972. márc. 26-án a város fölött 1 pld.
 1973. ápr. 29-én 6 pld. a város fölött, É-felé húznak.
 1978. máj. 12-én a belváros fölött 14-es csapat száll É-felé, aug.
 27-én a belváros fölött, magasan, hosszú, elnyúlt, laza csapat-
 ban-sorokban mintegy 3000 pld. vitorlázik–száll D–DK-felé, nap-
 pal.
 1985-ben sikertelen volt a Szoboszlói úti fészkelés.
 1986. márc. 20-án a belváros fölött 8 pld. száll nyugat felé.
 1987. ápr. 5-én a belváros fölött 4 pld. száll Ény-ra.
 1988. márc. 16-án 3 pld. É-felé a városközpont fölött száll.
 1993. márc. 29-én a város fölött 3–4-es csapatok húznak egész
 nap ÉK-felé, összesen jó 300 pld. (Gál A. közlése); márc. 30-án
 ugyanígy mintegy 30 pld.; jún. 12-én 3 pld.; aug. 29-én a Tóció-
 völgy fölött 4 pld. tart D-nek. 1994. márc. 14-én a Tóció-völgy
 fölött 1 pld.; 17-én 2 pld.; márc. 23-án 1 + 1 pld. a Tóció-völgy
 fölött É-nak húz. Valamennyien D-ről, a Tóció-völgyet követve
 jönnek tavasszal, majd a Nagyerdő előtt Ny-ra fordulva a Horto-
 bágó irányába térnek; márc. 25-én 16 pld.; 26-án 5 pld.; 27-én 1
 pld.; 28-án 2 pld.; ápr. 12-én a belváros fölött 1 pld. húz D-ről s
 a város fölött Ny-nak térnek; júl. 14-én 1 pld.
 A perifériák, de még városi belterületek (kertvárosi részek) mada-
 rait is beleértve, fél évtizede az egyetlen költő gólyapár Debre-
 cenben a Basahalom út 64. szám alatt. A fészkek kb. 8 éves, vil-
 lanyoszlopon, tartóaljzaton áll. 1994-ben 3 fióka repült ki belőle.
- (9) 23. *Ciconia nigra* – fekete gólya. Be², Bo², W², VK²,
 palaearktikus, **FV**.
 Többször próbált költeni a Nagyerdőn, de egyszer sem sikerült. A
 város fölött 1972. máj. 17-én mutatkozott ÉK-i irányba átrepülve.
 1993. máj. 30-án a Tóció-völgy fölött 2 pld. tart ÉK-nek.
 1994. aug. 13-án a Tócióskert-tér fölött átszáll 1 példány.
- (10) 30. *Anser anser* – nyári lúd. Be³, Bo², palaearktikus, **V**.
 Vonulóban sokszor megy át a város felett (az 1950-es évektől
 minden évben máig is), nappal és éjjel.
 Legutóbb 1977. dec. 27-én a belváros fölött egy 27-es csapat
 ÉNy-nak, majd 1988. márc. 16-án a Kisállomás fölött egy nyolcas
 sereg Ny-nak tartott.

- 1993.** jan. 14-én a Tócsóskert fölött 18-as ék húz D–DNY-nak.
1994. márc. 15-én a Tóció-völgy fölött 5 pld. ÉK-nek tart.
- (11) 31. *Anser albifrons* – nagy lilik. Be³, Bo², arktikus.
 Mint az előző faj, vonul át a város fölött megfelelő időben, évente. Legutóbbi adatai:
1964. ápr. 16-án a Kossuth u. felett sötétben nagy csapat száll hangosan.
1976. márc. 18-án az Ispotály u. fölött 286 pld. tart É-nak.
1979. okt. 12-én a Kertváros fölött 60-as csapat Ny-nak stb.
- (12) 33. *Anser fabalis* – vetési lúd. Be³, Bo², palaearktikus.
 Mint az előző faj.
1979. okt. 10-én a belváros fölött 30-as csapat délután Ny–DNY-nak húz.
1993. márc. 16-án a város fölött 5-ös csapat ÉK-nek tart.
- (13) 37. *Branta leucopsis* – apácalúd. Be², Bo², arktikus, V.
 Átvonulóként egy alkalommal, a Tócsóskert fölött Ny-nak húzott 7 pld. **1985.** febr. 2-án. Ez évben Hortobágyról több adata származott.
- (14) 41. *Anas platyrhynchos* – tőkés réce. Be³, Bo², holarktikus.
 Átvonul, mint a közönségesebb vadludak. Legutóbbi adatai:
1977. jún. 20-án az Ispotály u. fölött 3 pld. húz DK-nek.
1993. márc. 16-án a Tóció-völgy fölött É-ra húz 8 pld.; 21-én pedig 30 pld. ÉK-re.
1994. jan. 7-én 67 pld. a Tóció-völgy fölött; márc. 13-án ugyanitt 3 pld.; 19-én 2 pld. ÉK-nek; dec. 11-én a Tócsóskert-tér fölött D-nek húz 4 + 3 pld.
- (15) 43. *Anas crecca*
 1994. augusztus 30-án a Tócsóskert-tér fölött D-nek húz 1 pld.
- (16) 64. *Pernis apivorus* – darázsölyv. Be², Bo², W², VK³, európai, V.
 Mint a tágabb térség költő (bár ritkuló) faja, érkezéskor távoztában (vonuláskor, kóborláskor) néha megjelenik a város fölött. Legutóbb **1994.** ápr. 13-án a Tóció-völgy fölött 1 pld.; jún. 28-án a Sportcsarnok fölött nászrepül 1 pld.
- (17) 66. *Milvus migrans* – barna kánya. Be², Bo², W², VK², óvilági, FV.
 Mint az előző faj, csak sokkal inkább megfogyott, szinte eltűnt, bár az '50-es években még tucatnyinál több párban költött a Nagyerdőn. Ma élményszámba megy látni is.
- (18) 67. *Accipiter gentilis* – héja. Be², Bo², W², holarktikus, V.
 Újabban egyre gyakrabban mutatkozik, nem csak téli-, hanem költésidőben is.

1977. márc. 19-én az Ispotály u. fölött 1 pld.

1993. ápr. 19-én 1 pld. a Tóció-völgy fölött; márc. 21-én ugyanitt 1 pld.

1994. márc. 27-én a Tóció-völgy fölött 1 pld.; ápr. 4-én 1 ad. pld. ugyanitt; nov. 17-én a Tócióskert-tér fölött 1 megtermett tojó repül át.

- (19) 68. *Accipiter brevipes* – kis héja. Be², Bo², W², VK⁴, indiai-afrikai, Európában balkáni–K-mediterrán, **FV**.

A '60-as évekig rendszeresen be-bejárt nagyerdei fészkelőterületéről a Vénkert, Újkert házai közé, ma eseményt jelent előfordulása.

1979. ápr. 24-én és jún. 4-én az Ispotály u. fölött 1–1 pld-t;

1992. máj. 15-én a Nagyerdő-park egy fenyőcsoportján 1 pld-t figyeltem meg.

1994. máj. 2-án a Tóció-völgy fölött 1 pld.; aug. 3-án a Tóció-völgy fölött 1 pld. verébszerű madárzsákmánnyal elhúz.

- (20) 69. *Accipiter nisus* – karvaly. Be², Bo², W², palaearktikus, **V**.

Telente rendszeres vendég, némely évben igen gyakori. Főleg a város fasorain táplálkozó nagyszámú fenyőrigó, csonttollú, de veretek, balkáni gerlék is vonzzák. Minden egyednek általában rendszeres a járása egy-egy városrészben.

1970. márc. 5-én az Agrártudomány Főiskola parkjában széncinegére vág, de elvétí.

1975. nov. 20-án a Kertvárosban 3 pld.; nov. 27-én ugyanitt 1 pld.; dec. 12-én az Ispotály u. fölött 1 pld. Ez év november–decemberének minden napján 1–1, néha 2, sőt 3 pld. is előfordult a Kertváros fölött.

1976. febr. 1-én a DATE fölött 1 pld.; márc. 14-én Ispotály u. délelőtt 1, délután 2 pld. Márc. 15-én az Ispotály u. fölött 1 pld.; a DATE fölött 1 pld.; márc. 19-én Ispotály u. fölött 2 pld.; márc. 31-én Petőfi téren 1 pld.; nov. 9-én Ispotály u. fölött 1 pld.; a Kertváros fölött nov. 3-án 1 pld.; 8-án 3 pld.; 9-én 2 pld.; 10-én 8x1–1 pld.; 11-én 1 pld.; 17-én 2 pld.; 19-én 1 pld.; 23-án 3 pld.; 24-én 4 pld.; 29-én 1 pld.; dec. 2-án 3 pld.; 7-én 2 pld. Minden esetben a kertes házak, ill. a DATE park fölött járnak.

1977. febr. 11-én a Kertvárosban 1 pld.; 22-én szintén a Kertvárosban 2 pld.; az Ispotály u. felett 1 pld.; 26-án szintén itt 3 pld.

1978. jan. 3-án 1 pld.; febr. 6-án a Kertvárosban 1 pld.; 10-én 2 pld.; márc. 14-én 1 pld.; márc. 15-én a Kistemplomnál 1 pld.; az Ispotály u. fölött 1 pld.; 16-án 1 pld.; 21-én 1 pld.; ápr. 5-én 1 pld.; dec. 16–31. között naponta 1–1 pld.

1979. jan. 1. TIVIZIG-nél 1 pld.; jan. 1–10 között az Ispotály utcán naponta 1–4 pld.; febr. 14-én 1 pld.; 23-án 1 pld.; és 24-én 1 pld. Okt. 27-én a Kertvárosban 1 pld.; nov. 1-én a belváros fölött 2 pld.; 5-én a Kertvárosban 3 pld.; 24–25-én a belváros fölött 2–2 pld.

1987. ápr. 7–8-án a Bem térnél 1–1 pld.

1990. márc. 16-án Honvédtemetőnél 1 pld.

1991. febr. 27-én a Tócsókertben 1 pld. csonttollút fog; márc. 6-án a Nagytemplomnál 1 pld.; a Széchenyi u. fölött 1 pld.; nov. 6-án Sumen u. 2. fölött 1 pld.; dec. 19–20-án Tócsókert fölött 1–1 pld.

1992. jan. 11-én a Tócsókertben 1 tojó, 14-én 1 hím, 16-án 1 hím, 18–19-én 1–1 hím pld.; febr. 5-én a Szent Anna utcán 2 pld.; 6-án 3x1 pld.; ugyanezen napon a Tócsókertben 1 pld.; 7-én a Szent Anna u. felett 2 pld.; Tócsókert 1 pld.; 17-én Sumen u. felett 1 pld.; ugyanitt 18-án 1 pld.; 19-én 1 pld.; 27-én a Szent Anna u. fölött 1 pld.; márc. 3-án Tócsókert fölött 1 pld.; 4-én Szent Anna u. fölött 1 pld.; 5-én Miklós u. fölött 1 pld.; 6-án Kandia u. felett 1 pld.; 8-án Tócsókert fölött 1 pld.; 9-én Kandia u. fölött 1 pld.; a 12-én Miklós u. fölött 1 pld.; 17-én a Tócsókert fölött 1 pld.; 27-én a Szoboszlai u. fölött 1 pld.; ápr. 3-án a Sumen u. fölött 1 pld.; dec. 6-án a Tócsókertben 1 pld.

1993. jan. 28-án a Tócsókert felett 1 pld.; a Szent Anna u. fölött 1 pld.; febr. 3-án a Sumen u. fölött 1 pld.; 19-én a Tócsókertben 1 pld.; márc. 5-én ugyanitt 1 hím, 16-án 1 pld. szintén itt; a Szent Anna u. fölött márc. 17–18-án 1–1 pld.; 27-én a város központjában 1 pld.; okt. 6-án Tócsókertben 1 pld.; nov. 21-én ugyanitt 1 pld.; dec. 2-án ugyancsak 1 pld.; 8-án 1 ad. tojó; 13-án 1 ad. hím; 15-én 1 ad. hím; dec. 20–21-én naponta 1–1 pld.; a Szent Anna utcán 1 pld.; a Tócsókertben 1 ad. hím 22-én; 25-én az utóbbi helyen 1 pld.

1994. jan. 7-én és 20-án 1–1 pld. a Tócsókertben, 21-én a Kálvin téren 1 pld.; 26-án ismét a Tócsókertben 1 pld.; 29-én 1 pld.; febr. 3-án a Tócsókertben 1 tojó; 5-én 1 hím; 10–11-én 1–1 pld.; 17–18-án 1–1 pld.; márc. 1-én, 4-én, 10-én, 11-én 1–1 pld.; 14-én 1 hím ad.; 17-én, 23-án, 27-én, ápr. 1-én és 4-én 1–1 pld.; október 14-én és 31-én, november 3-án és 19-én a Tócsókert-tér fölött 1–1 pld.; november 22-én a Kossuth u. fölött 2 pld.; december 15-én a Sumen u. fölött, valamint 16-án és 31-én a Tócsókert-tér fölött 1–1 pld.

- (21) 70. *Buteo rufinus* – pusztai ölyv. Be², Bo², W², palaeoxerikus, V.
 Vonulás idején néha mutatkozik a város fölött.
 1975. aug. 26-án az Ispotály utcán 1 pld.
 1994. máj. 21-én és 23-án a Tócsóskert fölött 1–1 pld.; okt. 14-én a Tócsóskert-tér fölött 2 pld. húz DNy-i irányba.
- (22) 71. *Buteo buteo* – egerészölyv. Be², Bo², W², holarktikus, V.
 Mint az előző faj, de gyakrabban látni.
 1991. márc. 10-én a Tócsóskert fölött 3 pld.
 1992. febr. 18-án ugyanitt 1 pld.; febr. 27-én a Szent Anna utca fölött 6 pld.
 1993. márc. 21-én a Tócsóskert fölött 1 pld.; 25-én Sumen u. fölött 1 pld.; máj. 9-én a Tócsóskert fölött 1 pld.; 21-én 1 pld.
 1994. márc. 14-én ugyanott 1 pld. É-ra tart, 24-én 2 pld. szintén, 25–26-án délután 1–1 pld.; 28-án 3 pld.; aug. 21-én a Tócsóskert-tér fölött 1 pld.
- (23) 72. *Buteo lagopus* – gatyás ölyv. Be², Bo², W² arktikus, V.
 Az előzőeknél ritkábban.
 1992. febr. 27-én a Szent Anna u. fölött 2 pld.
 1993. nov. 29-én Tócsóskertben 1 pld.
- (24) 74. *Hieraaëtus pennatus* – törpesas. Be², Bo², W², VK², turkesztáni–mediterrán, FV.
 1979. ápr. 27-én a Nagytemplom fölött 1 világos pár köröz.
 1994. máj. 26-án 1 pld. a Tócsóskert fölött.
- (25) 75. *Aquila chrysaëtos* – szirti sas. Be², Bo², W², VK⁴, holarktikus, FV.
 1994. márc. a Tócsóskert fölött 1 juv. pld.
- (26) 76. *Aquila heliaca* – parlagi sas. Be², Bo², W¹, VK², IUCN, palaearktikus, FV.
 1994 máj. 23-án 1 subad. pld. a Tócsóskert fölött.
- (27) 80. *Haliaeetus albicilla* – rétisas. Be², Bo², W¹, VK², palaearktikus, FV.
 1991. márc. 19-én a Tócsóskert fölött 1 juv. pld.
 1994. nov. 30-án a Piac u. fölött 1 juv. pld. ÉK-ről DNy-ra tart.
- (28) 84. *Circus cyaneus* – kékes rétihéja. Be², Bo², W², holarktikus, V.
 1984. jan. 24-én 1 tojó a Tócsóskert fölött.
- (29) 86. *Circus pygargus* – hamvas rétihéja. Be², Bo², W², VK³, európai–turkesztáni, FV.
 1994. márc. 27-én 1 pld. a Tócsóskert fölött.

- (30) 87. *Circus aeruginosus* – barna rétihéja. Be², Bo², W², palaearktikus, V.
 1992. márc. 29-én a Tócsóckert fölött 1 pld.
 1994. márc. 25-én szintén itt 1 hím; 28-án 1 pld.; júl. 23-án 1 hím.
- (31) 88. *Circaetus gallicus* – kígyászölyv. Be², Bo², W², VK³, indiai-afrikai, FV.
 1994. aug. 12-én a Tócsóckert fölött 1 ad. pld.
- (32) 90. *Falco cherrug* – kerecsensólyom. Be², Bo², W², VK², mongóliai-tibeti, FV. Nem ritka vendég, főleg a város galambjai érdeklík.
 1961. ápr.; 1963; 1987. ápr. 21-én a Honvédtemető fölött 1 pld.
 1992. márc. 26-án, 1993. nov. 21-én és dec. 17-én a Tócsóckert fölött 1–1 pld.
 1994. márc. 10-én ugyanitt 1 pld.; júl. 17-én 1 pld.
- (33) 91 *Falco peregrinus* – vándorsólyom. Be², Bo², W¹, IUCN, VK¹, kozmopolita, FV.
 Mint az előző faj, dacára annak, hogy régóta nem költ Magyarországon.
 1963. jan.; 1970. jan. 14.; 1972. nov. 20: Nagycastle toronyház tetején 1 pld.
 1977. jún. 20-án ugyanitt 1 pld.; nov. 26-án ugyanitt 1 pld.
 1979. júl. 25–26-án a Kistemplom galambjait szedte 1–1 pld.
 1983. okt. 17–18-án ugyanitt 1–1 pld.
 1984. nov. 14-én ugyanitt 1 hím.
 1990. szept. 18-án a Kishegyesi út fölött 1 pld.
 1993. márc. 21-én Tócsóckert fölött 1 pld.
- (34) 92. *Falco subbuteo* – kabasólyom. Be², Bo², W², mediterrán, V. Mindig mutatkozik város fölött.
 1983. júl. 12-én az Ispotály u. fölött 1 pld. molnárfecskét fog.
 1990. máj. 23-án a Tócsóckert fölött 1 pld.
 1991. ápr. 19–20-án ugyanitt 1–1 pld.; máj. 12-én ugyanitt 1 pld.
 1992. máj. 11-én ugyanitt 1 pld.; júl. 15-én a Csapó u. fölött 1 pld.; szept. 10-én a Tócsóckert fölött 1 pld.
 1993. máj. 30-án a Tócsóckert fölött 1 pld.; jún. 14-én, júl. 18-án a Tócsóckert fölött 1–1 pld.; szept. 23-án ugyanott 2 pld.
 1994. máj. 30-án a Tócsóckertben 1 pld.; júl. 2-án úgyszintén 1 pld.; aug. 24-én a Tócsóckert fölött 1 pld.
- (35) 94. *Falco columbarius* – kis sólyom. Be², Bo², W², holarktikus, V.
 Egyes években gyakoribb, egyébként sem ritka téli vendég.

1962. szept. 30-án 1 pld. a Nagyerdő parkban.
1975. okt. 30-án a belvárosban 1 pld.; nov. 10-én a Csanak u-ban 1 pld. süvöltőre vág, de elvéti; ugyanezen a napon a Kertvárosban 1 pld.
1976. febr. 16-án az Agráregyetem parkjában 1 pld.; a Kertvárosban nov. 8-án 1 pld.; 9-én 1 pld.; 10-én 1 pld.; az Ispotály utcán nov. 11-én 1 pld.
1977. febr. 22-én az Agráregyetem parkjában 1 pld.
1978. aug. 27-én az Ispotály utcában 1 pld.
1979. jan. 13-án az Ispotály utcában 1 pld.
1984. jan. 24-én az Agráregyetem parkjában 1 pld. fenyőrigót fog a többezres tömegből.
1985. jan. 20-án a Tócsókertben 1 pld.
1991. okt. 1-én, dec. 20-án, 28-án és 30-án 1-1 pld. a Tócsókertben.
1992. jan. 16-án, febr. 27-én és 1993. febr. 15-én ugyancsak itt 1-1 pld.
1994. jan. 3-án a Szent Anna u. fölött 1 pld.; febr. 6-án a Tócsókert téren 1 pld.; ugyanitt febr. 20-én és 27-én 1-1 pld.; márc. 14-én 1 pld.; okt. 9-én a Tócsókert fölött de. és du. 1-1 pld. (ugyanaz), dec. 21-én a Kossuth u. fölött 1 pld.; dec. 31-én a Tócsókert fölött 1 pld.
- (36) 97. *Falco tinnunculus* – vörös vércse. Be², Bo², W², óvilági, V. Korábban (az 1950-es, '60-as években) magasabb épületek, elsősorban a Nagytemplom tornyaiban költött, ma már csak néha mutatkozik. A Nagytemplom tornyaihoz érkezik 1958. ápr. 14-én, 1959. febr. 27-én, 1963. márc. 9-én, 1964. febr. 27-én és márc. 5-én, 1969. jan. 12-én etc. 1976. márc. 14-én, 1977. aug. 24-én és 1983. aug. 13-án 1-1 pld. az Ispotály u. fölött. 1993. máj. 9-én a Tócsókert fölött 1 pld.; okt. 23-án ugyanott 2 pld. 1994. márc. 19-én és ápr. 22-én 1-1 pld. Tócsókertben.
- (37) 101. *Perdix perdix* – fogoly. Be³, VK³, európai-turkesztáni. Az 1960-as évek elején télen, az erős hideg és hóvihár behajtott egy példányt az Apolló mozi elé. A Tóció-völgy periferiáin még rendszeresen előfordul (1994.)
- (38) 102. *Coturnix coturnix* – fűrj. Be³, Bo², VK³, óvilági, V. 1964. jún. 26-án Debrecen belvárosában este 11-kor szól. Ugyancsak a belvárosban Bozskó Sz.l. (1967) figyelte meg 1965. jún. 25-júl. 4. között.

1984. máj. 22-én a Tócsóskert periferiáin jegyeztük előfordulását.
- (39) 103 *Phasianus colchicus* – fácán. Kínai vagy palaeoxeromontán. A város periferiáin többször megfordul.
1973. febr. 20-án egy tyúk repült be az Ispotály u. 5. sz. ház harmadik emeleti nyitott erkélyére a vasút felől, majd kikecme-
regve onnan elhúzott a belváros irányába.
1994. ápr. 2–jún. 15-ig a Tócsóskert egy bozótos terén folyama-
tosan jelen van.
- (40) 104. *Grus grus* – daru. Be², Bo², W², VK¹, palaearktikus, V.
Vonuláskor nem ritkán húz át a város fölött.
1964. okt. 3-án 40 pld. Dny-nak tart, 4-én pedig kb. 800 pld.
1969. okt. 9–11. és 22–23-án összesen százak D-felé szállnak.
1975. okt. 29-én az Agráregytemnél 19 pld.
1978. nov. 21-én a város központja fölött 35-ös csapata, nem
magasan DK-nek tart.
1979. okt. 20-án a Botanikus-kert fölött 18-as csapat.
1982. nov. 25-én a város központja fölött 40-es csapata repül D-
nek.
1983. ápr. 10-én 14 órakor a városközpont felett 150-es tömege
kavarog, majd csapattá rendeződve É-nak veszi útját.
1993. márc. 21-én a város fölött 30 pld. húz É-ra (Orosz I.); 29–
30-án a város fölött 30–70-es csapatokban, összesen mintegy
4000 pld. száll Ék-re (Gál A.).
1994. márc. 14-én a Tócsóskert fölött 6 pld.; 19-én 31-es csapat;
25-én 5 pld.; 26-án 2 pld.
- (41) 111. *Gallinula chloropus* – vízityúk. Be³, kozmopolita, V.
A Tócsó mentén többször előfordul, főleg vonuláskor.
1992. ápr. 13-án itt egy példányát elhullva találta Zöld Barna.
- (42) 112. *Porphyrio porphyrio* – kék fu. Be², indiai–afrikai, V.
Bizonyítatlan, de a leírás alapján lényeges adatát közlöm.
Bodaszöllő kertjeinek egyikében, a szőlőben 1971. júl. 20-án el-
pusztulva találtak egy „szárcsa féle, kék–kékes-zöld tollazatú
madarat, melynek csőre erősebb, hajlottabb, vastagabb és kúpo-
sabb volt, mint rokonáé és jellegzetes hókája hiányzott”. A beje-
lentő, talán a szankciótól félve, nem tudta vagy nem akarta
megmutatni, hogy hova ásta el a madarat a megtaláló.
- (43) 113. *Fulica atra* – szárcsa. Be³, palaearktikus.
Néha előfordult a Nagyerdő-park taván. a Tócsóban szintén.
- (44) 120. *Vanellus vanellus* – búbic. Be³, Bo², palaearktikus, V.
Főleg a Tócsóskert fölött látni vonulókat a megfelelő időkbén, de a
város más részein is.

1988. márc. 16-án a Böszörményi út fölött 18 + 7 pld.; a Széchenyi út fölött ugyanekkora 40 pld. száll Ny-felé.

Legutóbbi tócskerti adatai: **1991.** márc. 22-én 10 pld.; **1993.** márc. 10-én 2 pld. Ény-nak tart, 21-én 1 pld.; **1994.** márc. 12-én 1 pld.; márc. 17-én 40 pld.; máj. 11-én 1 pld.

- (45) 124. *Charadrius dubius* – kis lile. Be², Bo², palaearktikus, V.

A Tócsó-völgyben néha fészkel 1–2 párban (1988–1992.)

- (46) 129. *Numenius arquata* – nagy póling. Be³ Bo² VK³, palaearktikus, FV.

1962. márc. 26-án éjjel hangja hallik, nappal 3 pld. Ny-nak száll.

1994. szept. 21-én Tócskert fölött 1 pld. D–DK-re.

- (47) 133. *Tringa totanus* – piroslábú cankó. Be³, Bo² palaearktikus, V.

Vonulásban mutatkozik néha.

1988. márc. 16-án a Böszörményi út felett 1 pld. (18 + 7 bíbic és 2 dankasirály társaságában).

- (48) 137. *Tringa ochropus* – erdei cankó. Be², Bo², palaearktikus, V.
Néha átvonul a város széle fölött.

- (49) 139. *Tringa hypoleucos* – billegető cankó. Be², Bo² holarktikus, V.

Jellegzetes hangja vonulásidők éjszakáin rendszeresen feltűnik.

1975. aug. 18-tól egy héten át 1–5-ével vonultak hangosan a város fölött.

1976. máj. 4-én 1–3-ával ugyanígy, éjjel, továbbá évente.

- (50) 154. *Philomachus pugnax* – pajzsoscankó. Be³, Bo², VK⁴, palaearktikus, V.

Néha kisebb csapatai megfigyelhetők vonuláskor.

- (51) 167. *Larus canus* – viharsirály. Be³, palaearktikus, V.

✱ Vonulásban, kóborlásban.

1991. dec. 7-én, **1992.** jún. 3-án Tócskert fölött É-nak 4 pld.

1993. márc. 21–22-én a Tócskert fölött 2, 4 juv. és 1–1 ad. pld.; nov. 21-én szintén itt 4 pld. D-nek tart.

1994. máj. 24-én 1 pld. (ad.) É-ra húz ugyanitt.

- (52) 168. *Larus argentatus* – ezüstsirály. Nearktikus.

Vonulásban, kóborlásban.

1976. márc. 18-án az Ispotály u. fölött 7 pld. száll DK-nek.

1991. okt. 13-án 1 ad. pld. és dec. 7-én 2 pld. a Tócskert fölött.

1993. márc. 21-én a Tócskert fölött 1 ad. pld.; nov. 21-én ugyanitt 10 pld. D-nek tart.

1994. márc. 13-án 4 juv. és 14-én 1 ad. pld. a Tócskert fölött; márc. 17-én 1 pld., 26-án 2 ad. pld.; 27-én 1 ad. pld.; szept 7-én

- ugyanitt 4 pld. Ny-ra, szept. 8-án 15 pld. szintén Ny-ra, nov. 5-én 3 pld. szintén Ny-ra tart.
- (53) 173. *Laurus ridibundus* – dankasirály. Be³, palaearktikus. Újabban rendszeres a város fölött is.
1987. márc. 28-án a belváros fölött 21 pld. Dny-nak tart.
1988. márc. 16-án a Böszörményi u. felett 2 pld. Ny-ra tart (18 + 7 bíbic és 1 piroslábú cankó társaságában).
1991. márc. 10-én a Tócsóskert fölött 120 pld.; márc. 14-én 50 pld.; 22-én 10 pld.; 24-én 12 pld.; dec. 7-én 126 + 52 pld. D-nek tart.
1992. febr. 16-án a Tócsóskert fölött É-nak tart 100 pld.; 18-án Széchenyi-kert fölött 4–5 csapatban kb. 5000 pld. száll É-felé; febr. 20-án a Tócsóskert fölött 120 pld.; 29-én és márc. 1-én naponta 12, ill. 14 pld. híz reggel a varjakkal a várostól É-ra eső mezőkre; márc. 4-én 21 pld. ugyanígy; 7-én a Tócsóskert fölött 18 pld.; 15-én pedig 20 pld.; 21-én ugyanott 40 pld.; 24-én 24 pld.; júl. 11-én 50 pld. kering; dec. 13-án 2 pld.; 26-án pedig 1 pld. (-10°C).
1993. febr. 24-én a Tócsóskert fölött, 600 pld. varjak között; márc. 11-én 5 pld. D-Ny-ra; 15-én 30 pld.; 16-án 1 pld. vetési varjak között; 17-én a Klaipeda u. fölött 7 pld. D-DNyra tart és a Tócsóskert fölött pedig 136 pld. vetési varjak között; márc. 18-án a Szent Anna u. fölött 31 pld. száll DK-re; ugyanezen a napon a Tócsóskert fölött 24 pld. É-ra tart; márc. 20-án 40 pld. varjakkal; márc. 21-én 180 + 50 pld.; 22-én 6 pld.; 25-én 100 pld. É-ra tart; márc. 27-én a Kistemplom fölött 7 pld. és a Tócsóskert fölött 150 pld. vetési varjak között; ápr. 1-én a Tócsóskert fölött 270 pld. ÉK-nek és 2-án ugyanitt 53 pld. É-nak tart; júl. 25-én a Tócsóskert fölött 4 pld.; szept. 26-án ugyanitt 2 pld.; nov. 21-én pedig 207 pld. száll D-nek; 22-én pedig 4 pld. D-re; 29-én 6 pld. D-re, ugyanitt dec. 13-án 2 pld.
1994. jan. 2-án ugyanitt 60-as csapat; 16-án a Tócsóskertben 2 pld.; febr. 3-án 59 pld. ugyanitt, 13-án 1 pld. és 14-én 7 pld.; 15-én 28 pld.; 16-án 8 pld.; 18-án 16 pld.; márc. 5-én 9 pld.; 9-én 27 pld.; 13-án 230 pld.; márc. 14-én 100 pld. É-ra híz; 15-én is; 17-én 22 + 4 pld.; 24-én 27 pld.; 25-én 49 pld.; 26-án 10 pld.; 27-én 28 pld.; ápr. 21-én 67 pld. É-felé, ápr. 30-án 14 pld.; máj. 3-án 1 pld.; 4-én 1 pld.; 21-én 2 pld.; jún. 16-án 50 pld. D-nek, aug. 13-án 300 + 60 pld. ÉK-nek tart; szept. 10-én a Tócsóskert fölött 220 pld. É-ra tart; dec. 4-én (1 + 8 + 24 + 120 + 90 + 7 =) 250 pld. É-ra; 18-án 5 pld. É-ra, 19-én ugyanitt 11 pld. D-re.

Télen többnyire a táplálkozni vagy aludni térő varjúcsapatok közé elegyedve vonulgatnak ide-oda.

- (54) 174. *Larus minutus* – kis sirály. Be², palaearktikus, V.
1993. febr. 21-én a Tócsóskert fölött 2 pld. és ápr. 2-án 2 pld. É-nak tart.
- (55) 178. *Chlidonias leucopterus* – fehérszárnyú szerkő. Be², VK², FV, palaearktikus, FV.
A nagyerdei csónakázótón, 1972. máj. 5-én 6 pld.
- (56) 179. *Chlidonias niger* – kormos szerkő. Be², holarktikus, V.
Nagyerdő park taván.
1993. márc. 25-én 2 pld. a Tócsóskert felett.
- (57) 185. *Alca torda* – alka. Be², észak-atlanti, V.
Bizonytalan adat: Aradi Csabával láttuk az Agráregyetem fölött 1970-es évek közepén.
- (58) 190. *Columba palumbus* – örvös galamb. Európai–turkesztáni.
Vonuláskor elő-előfordul.
- (59) 191. *Streptopelia turtur* – vadgerle. Be³, W³, európai–turkesztáni, V.
Kertekben néha költ.
- (60) 192. *Streptopelia decaocto* – balkáni gerle. Be³, indiai–afrikai.
Szerte közönséges, állandó madár. Állománya az utóbbi évtizedben látványosan fogy.
... *Columba livia domestica* – házi galamb.
- (61) 194. *Tyto alba* – gyöngybagoly. Be², W², VK³, kozmopolita, FV.
Utoljára a 70-es évek elején mutatkozott, sosem gyakran. A Kosuth és Szent Anna utca fáin alvó téli verébseregek vonzották.
- (62) 195. *Otus scops* – füleskuvik. Be³, W², VK³, óvilági, V.
Józsa és Debrecen között, útjelző oszlopon, este láttam egy példányt 1975. máj. 26-án.
- (63) 199. *Athene noctua* – kuvik. Be², W², turkesztáni–mediterrán, FV.
Kertségekben elő-előkerül.
1993. dec. 6-án a Tócsóskertben 1 pld. szól éjjel.
- (64) 200. *Strix aluco* – macskabagoly. Be², W², palaearktikus, V.
Az Egyetem körüli és a nagyerdő-parki öreg, odvas fákban szinte minden évben költ 1–1 pár.
Pl.: 1979. jún. 4–7. között a Pálma cukrászda környékén mozgott egy pár 5 felnövekvő fiával.
- (65) 202. *Asio otus* – erdei fülesbagoly. Be², W², holarktikus, V.
Némely teleken 8–20-as csapatai nappaloznak kertés házak alkalmas fáin, alkalmilag a belvárosban is, mint 1962. márc. 14-én 2 pld. is menedéket keresett a zord időtől, 1969. márc. 5-én a

Nagytemplom körül repked 1 pld. Nem alszik itt, de egy fa alatt 1 elsőrendű evező: **1993.** dec. 27-én a Tócsóskert-téren.

1994. okt. 6-án Tócsóskert-tér fölött 1 pld.

- (66) 203. *Asio flammeus* – réti fülesbagoly. Be², W², VK⁴, holarktikus, **FV**.

Egy alkalommal tévedt be, zordabb télen, s a Kossuth u. alvó verebei közül próbált fogni (1962. dec.).

- (67) 204. *Aegolius funereus* – gatyáskuvik. Be², W², szibériai–kanadai, **V**.

Egyszer fordult elő (Siroki, 1957): **1954.** okt. 28-án az Agrártudományi Főiskola épületében fogtak egy példányt.

- (68) 205. *Caprimulgus europaeus* – lappantyú. Be², palaearktikus, **V**. **1964.** máj. 7-én 1 pld. a Botanikus-kertben.

Fintha István–Szabó Anikó

Összesített ragadozómadár adatok a MEFAG Hetvehelyi Erdészetének területéről 1991–1993

A MME Baranya megyei Csoportja, folytatva az 1988-ban megkezdett ragadozómadár állományfelmérést, az 1991–1993-as időszakban a MEFAG. Hetvehelyi Erdészetéhez tartozó erdőterületek állományát mérte fel. A munka 21 község területére terjedt ki, amely a Nyugati-Mecseket és peremterületeit foglalja magába. A felmérés során 10539,7 ha üzemtervezett erdőt és kb. 150 ha nem üzemtervezett erdőt, összesen cca. 10700 ha erdőt vizsgáltunk át a rendelkezésünkre álló 1:10000 M-ú erdészeti üzemi térképek alapján.

A téli fészektérképezések során erdőrészetekre menően átkutattuk a ragadozó madarak fészkelése szempontjából szóba jöhető erdőket, majd a fellelt fészkeket költési időszakban két periódusban (május, június közepe) ellenőriztük. Fészkealj-vizsgálatokat nem végeztünk.

A felmérés során 429 fészket találtunk, melyből az ellenőrzésekig 32 semmisült meg. A lakatlan fészkek száma 244, a lakott fészkek száma 153 volt.

A lakott fészkekben az alábbi madárfajok költöttek:

Darázsölyv	4 pár
Héja	15 pár
Karvaly	3 pár
Egerészölyv	128 pár
Erdei fülesbagoly	2 pár
Holló	1 pár

Érdekesség a holló sziklafalon történő fészkelése. A felmérés negatív szenzációja a fokozottan védett madárfajok teljes hiánya, holott néhány évtizeddel korábban parlagi sas, réti sas, törpesas is fészkel a területen. Ez valószínűleg a zavarással függ össze, hisz olyan középhegységi részekről van szó (Abaliget, Orfű környéke), ahol a turizmus főleg az utóbbi húsz évben öltött tömeges méreteket.

Bank László

Összesített ragadozómadár adatok a GEVAG Rt. Bédai Erdészetének területéről 1993–1994

Az MME Baranya megyei csoportja 1993–1994-ben a GEVAG Rt. Bédai Erdészetéhez tartozó erdőterületek ragadozómadár állományának felmérését is elvégezte. A munka mindössze 2 település területére terjedt ki, amely a Dunamenti-síkság egy részét foglalja magába. A felmérés során 3004 ha üzemtervezett és kb. 16 ha nem üzemtervezett erdőt, összesen cca. 3020 ha erdőt vizsgáltunk át a rendelkezésünkre álló 1:10000 M-ú erdészeti üzemi térképek alapján.

A feladat a korábbi felmérések módszerének megfelelően téli fészektérképezésen, majd az ezt követő május–júliusi többszöri fészkekellenőrzésen alapult. Fészkealj-vizsgálatokat csak a fokozottan védett madárfajok esetében végeztünk. A felmérés során 91 fészket találtunk, melyből az ellenőrzésekig 2 semmisült meg. A lakatlan fészkek száma 47, a lakott fészkek száma 42 volt.

A lakott fészkekben az alábbi madárfajok költöttek:

Fekete gólya (<i>C. nigra</i>)	4 pár
Barna kánya (<i>M. migrans</i>)	2 pár
Héja (<i>A. gentilis</i>)	4 pár
Egerészölyv (<i>B. buteo</i>)	29 pár
Réti sas (<i>H. albicilla</i>)	1 pár
Kerecsensólyom (<i>F. cherrug</i>)	1 pár
Holló (<i>C. corax</i>)	1 pár

A kerecsen ezen a területen a réti sas fészkek konkurensze, s az egyik revírben lévő sasfészket foglalta el. A revír másik fészkeiben hosszú idő óta először költött sikeresen a réti sas. A kerecsenek által elfoglalt fészkek később teljesen lepusztult, s helyette 1995. februárjában műfészket építettünk az eredeti helyre.

Bank László

Összesített ragadozómadár adatok a Mecseki Erdészeti Rt. Sellyei Erdészetének területéről 1993–1994

A MME Baranya megyei Csoportja, folytatva az 1988-ban megkezdett ragadozómadár állományfelmérést, az 1993–1994-es időszakban a Mecseki Erdészeti Rt. Sellyei Erdészetéhez tartozó erdőterületek állományát mérte fel. A munka 33 település területére terjedt ki, amely a Dráva és Feketevíz síkjának nyugat-baranyai részét foglalja magában. A felmérés során 9727 ha üzemtervezett és kb. 73 ha nem üzemtervezett erdőt, összesen cca. 9800 ha erdőt vizsgáltunk át a rendelkezésünkre álló 1:10000 M-ú erdészeti üzemi térképek alapján.

A téli fészektérképezések alkalmával erdőrészekre menően átkutattuk a ragadozó madarak fészkelése szempontjából szóba jöhető erdőket, majd a fellelt fészkeket költési időszakban két periódusban (május, június közepétől) ellenőriztük. Fészkalj vizsgálatokat csak a fokozottan védett madárfajok esetében végeztünk.

A felmérés során 424 fészket találtunk, melyből az ellenőrzésekig 28 semmisült meg. A lakatlan fészkek száma 209, a lakott fészkek száma 187 volt.

A lakott fészkekben az alábbi madárfajok költöttek:

Fekete gólya (<i>C. nigra</i>)	5 pár
Darázsölyv (<i>P. apivorus</i>)	7 pár
Vörös kánya (<i>M. milvus</i>)	1 pár
Barna kánya (<i>M. migrans</i>)	6 pár
Héja (<i>A. gentilis</i>)	11 pár
Egerészölyv (<i>B. buteo</i>)	149 pár
Réti sas (<i>H. albicilla</i>)	2 pár
Kabasólyom (<i>F. subbuteo</i>)	3 pár
Erdei fülesbagoly (<i>A. otus</i>)	2 pár
Holló (<i>C. corax</i>)	2 pár

Érdekeség, hogy egy fészkekben közös holló–kabasólyom költés volt. A területen immár több éve fészkel Magyarország egyetlen vörös kánya párja, amely az utolsó négy évben mindig sikeresen reptetett fiókákat. A hollók közül az egyik pár egy tarvágás közepén meghagyott tölgyön, a másik pár pedig egy kastélypark fenyőjén fészkelte. A barna kányák közül 5 pár a sumonyi halastavak körüli erdőben telepedett meg.

Bank László

A csörgő réce (*Anas crecca*) Barcs környékén

A csörgő réce a Barcsi Tájvédelmi Körzetben és a Barcs környéki vizeken (Dráva-folyó, halastavak) ősztől–tavaszig rendszeresen megfigyelhető, gyakori faj. Ugyanakkor a megfigyelések alapján alkalmi költőfaj, s emiatt célszerűnek látszik nyári adatainak összefoglalása.

Kárpáti L. 1977.05.14-én a darányi Nagyberék nevű láptavon figyelt meg gácsérokat, illetve egy tojót 6 fiókával; 07.12-én ugyanitt Dr. Marián M. és Puskás L. látott egy tojót 3 fiókával (ugyanazt a családot?).

A faj 1983-ban Barcs határában is fészkelte. A Dráva közelében, egy kisebb mocsárnál (szabad vízfelület 1/4 ha, ezt nádas kíséri) 06.04-én 2 párt figyeltem meg. 07.30-án ugyanitt 2 tojót vezetett 10, közel anyányi fiót. Mivel több ízben egészen közélről (10 m) láttam a madarakat, illetve a fiatal gácsérok jellegzetes hangjukat is hallatták, faji hovatartozásuk egyértelmű volt.

Egyéb érdekes előfordulások: 1983.04.20. Barcs–Nagybók 1 pár; 1984.05.14. Barcsi TK, Nagyberék 1 hím pld.; 1986.05.27. Barcs–Nagybók 2 hím és 1 tojót pld.; 1988.04.21. Barcsi TK, Nagyberék 1 hím pld.; 1992.07.05. Barcsi TK, Nagyberék 1 hím pld. „hangja”, 1994.07.11. Barcsi TK, Rekettye-tó 1 tojót pld.

Fenyősi László

Tél a Dinnyési-Fertőn (1994–95)

Az őszi madárvonulás leglátványosabb része az északi libák megérkezése, az első csapat megjelenése mindig nevezetes nap. Az első 3 pd-t okt. 2-án észleltem. Dinnyésre mindig a vetési ludak jönnek meg először, és csak néhány héttel később a nagy lilikek. A libaszállás formája a következőképpen alakult:

okt. 4.	160 pld.
okt. 9.	440 pld.
okt. 10.	1200 pld.
okt. 13.	1660 pld.
okt. 19.	7400 pld.
okt. 23.	10260 pld.
okt. 25.	min 16000 pld.
okt. 27.	18300 pld.
okt. 31.	20260 pld.
nov. 3.	22000 pld.
nov. 9.	26000 pld.
nov. 21.	21000 pld.
dec. 2.	18000 pld.
dec. 5.	8000 pld.
dec. 18.	1600 pld.
dec. 23.	330 pld.
jan. 4.	3240 pld.
jan. 19.	a nagy hó miatt elmentek
jan. 29.	4460 pld.
febr. 3.	4790 pld.
febr. 5.	5620 pld.
febr. 9.	3810 pld.

Az őszi csapatokat 90%-ban a vetési lúd alkotta, január–februárban viszont a nagy lilik került túlsúlyba. Ritkább fajról is van egy adat: apálúd 1 pld. nov. 1. (Schmidt Egon).

A libák elsősorban a környező területek táplálékhiánya alapján választják ki pihenőhelyüket, de az éjszakázóhely zavartalansága is fontos. A libák rohamos fogyatkozása decemberben azért következett be, mert befagyott a tó, és az a lék, amit fenntartanak maguknak, már nem elég biztonságos. Ilyenkor éjszakánként többször is levegőbe emelkedik a pihenő csapat, ha a róka túl közel merészkedik hozzájuk. A tél folyamán kb. 30 libát fogyasztottak el a rókák. Ugyancsak e célból látogatta gyakran a réti sas is a pihenő libákat. A börgöndi oldalon hallal és birkatetemmel 3 réti sast etettünk (2 öreg, 1 fiatal). Az aránylag enyhe tél kedvezett a gémfélék áttelelésének, de telelő golyákról is több adatunk

van. A kócsagok, szürke gémek és gólyák fő téli tápláléka a mindenütt elszaporodott mezei pocok volt. Késő ősszel 40–50 kócsag a Fertő egyik nádszigetében éjszakázott. Amikor beállt a tó, az itt maradt 15–20 pld. a közeli fenyvest választotta alvóhelyül.

A Fertőn robbanásszerűen elszaporodott az ezüstkárász és a razbora. Talán ennek köszönhetően több bölömbika és vidra telelt a Fertőn, mint az előző években. A kemény hidegben a vidra segíti hozzá a bölömbikát a halászathoz azzal, hogy lékeket készít, és azokat éjszaka nem hagyja befagyni. Egy ilyen vidrajárta helyen jan. 22-én 5 bölömbikát láttam. Itt halászott a jégmadár is. Lékek készítésével én is szoktam segíteni e fajok táplálékszerzését.

Idén is áttelelt egy barna rétihéja tojó. A ritkább ragadozók közül vándorsólymot és kerecsent figyeltem meg néhány alkalommal. A nyári ludak febr. 6-án már párban mozogtak és nászhangjukat hallatták.

Fenyvesi László

A kis sárszalonka (*Lymnocyptes minimus*) feltűnő tavaszi vonulása 1995-ben a Hortobágyon

Március–április folyamán minden évben előfordul nálunk a kis sárszalonka. A többnyire egyesével észlelt madarakat legtöbbször a zombékos, magasabb fűű réteken járva riasztjuk fel, megfigyelése csak pár pillanatig tart, amíg rövid repülés után hamar leereszkedik és újra eltűnik az átláthatatlan gazban.

1995. április 3-án ezzel szemben 18 példányt figyeltem meg a Nagyványi-puszta elárasztott délkeleti részén, közülük 17 madár együtt, laza csapatban tartózkodott a múlt nyáron lekaszált rét tarlóján, a pár centis vízből kiálló apró zombékokon. Mivel 29 éve tartó megfigyelésem során korábban 3-nál többet még nem láttam egyszerre, a fenti adatot nagyon figyelemreméltónak tartom.

Dr. Kovács Gábor

Nagy sárszalonka (*Gallinago media*) elhúzódó tavaszi mozgalmála a Hortobágyon 1995-ben

Ebben az évben nem csak a megfigyelési adatok száma volt a szokásosnál magasabb, de különösen sokáig elhúzódott a nagy sárszalonkák tavaszi vonulása. Az egyesével, véletlenszerűen látott madarak már április második felében fel-felbukkantak a Hortobágy különböző pontjain, miként az más években is megszokott. A májusban is folytatódó adatsor viszont már nem hasonlított a korábbi évekére. Május 14-én a G. Gorman vezette angol megfigyelőkkel a Nagyiváni-pusztán láttuk. 18-án M. Blair-rel Angyalháza déli részén, a Nagyégerben rebbentettünk fel egyet (Végvári Zsolt kollégám ezt a madarat még május legvégén is észlelte ugyanitt). 22-én a kunmadarasi Halas-fenék zombékosában, a csíkosfejű nádiposztáták költőhelyén szintén láttam egyet. Az Alföld más részein is többször megfigyelték, mint egyébként szokták, de a különösen késői, a szinte nyárig elhúzódó vonulást csak részben lehet a hetekig tartó hűvös időjárással magyarázni.

Dr. Kovács Gábor

Vörös gémek (*Ardea purpurea*) késői előfordulásai (1993)

A Devecser közelében fekvő Széki-tónál október 27-én figyeltem meg egy fiatal madarat. A nádszegély oldalában komótosan lépkedett, közben táplálkozott. Később felrepült, ekkor bebizonyosodott, hogy nem egy sérült egyedet látok. A következő megfigyelést a Balaton partján végeztem, ahol szintén egy fiatal példányt figyeltem meg november 1-én Balatongyörök közelében. Ebben az időszakban a nappali középhőmérséklet 10–12 °C fok körül mozgott, erősebb lehülés nem volt.

Vasuta Gábor

1994. évi decemberi madárvonulás a Balatonon

1994-ben az extrém időjárási viszonyok az őszi balatoni madárvonulásnál is éreztették hatásukat. Októberben a havi átlaghőmérséklet +10 °C, novemberben pedig 7,2 °C volt. A magas hőmérsékleti értékeknek köszönhetően a megszokotthoz képest csak elenyésző számú vándorló

vízimadár volt a Balatonon ezekben a hónapokban. Az első kisebb hideghullám decemberben érkezett meg, s szinte a lehüléssel egyidőben Fonyód–Bélatelepre is megérkeztek a vízimadarak.

December 2–3-án szinte hihetetlen mennyiségű bukóréce érkezett a bélatelepi vízfelületre s az aljazaton lévő vándorkagylóval táplálkoztak.

A hatalmas egyedszámú csapatokat szélcsendes, napos időben délelőtt találtuk leginkább a partközelen, délután a parttól távolabb helyezkedtek el. A bukórécék táplálkozását (partközeli tartózkodását) a szél is befolyásolta. Megfigyeléseink szerint a 2,2 m/sec. (8 km/h) szélsebesség már beljebb terelte a partközélből madarainkat.

Napi megfigyeléseink azt látszanak igazolni, hogy a Balatonon a partközeli (5–250 m), vagy távolabbi (500–1500 m) elhelyezkedésnek napi ritmusa is van. Reggel és délelőtt a partközelen táplálkoznak a bukórécék, délután 13–14 óra táján lassan megindul a csapat a távolabbi területek felé. A borult idő vagy köd a parttól távolabbi területeken tartják a madarakat, ugyan ez vonatkozik a fentebb már említett szélviszonyokra is. Végezetül táblázatban a december 17-i megfigyelés fajlistáját és a megfigyelt egyedszámokat ismertetem.

1994. december hónapban megfigyelt fajok (Lúdalakúak)

Magyar (latin) név	Egyedszámok
Bütykös hattyú (<i>C. olor</i>)	10
Vetési lúd (<i>A. fabalis</i>)	1500
Tőkés réce (<i>A. platyrhynchos</i>)	1200
Csörgő réce (<i>A. crecca</i>)	15
Barátréce (<i>A. ferina</i>)	6500
Kontyos réce (<i>A. fuligula</i>)	150
Hegyi réce (<i>A. marila</i>)	12
Kerceréce (<i>B. clangula</i>)	15000
Jegesréce (<i>C. hyemalis</i>)	5
Füstös réce (<i>M. fusca</i>)	1
Összesen:	24393

Dr. Havranek László

Pásztormadarak (*Pastor roseus*) Apaj-pusztán

1995. május 28-án jártam Apajon, ahol elsősorban a volt halastavak környékén figyeltem a madarakat. A csapadékosabb tavasz eredményeképpen nagyon jónak tűnt a piroslábú cankó és goda szaporulat. Előbbiből 30–35, utóbbiból 25–30 példány keringett körülöttem féltő hangokat hallatva. Érdekes volt 5 nagy póling, amelyek folyamatosan bugyborékoló nászhangokat adva érkeztek, majd leereszkedtek a legelő-

re. A vízzel borított legelőrészen 18–20 nagy kócsag, 1 kis kócsag és 2 kanalasgém táplálkozott egymás közelében. Délután, már az állomás felé menet, repült szembe velem 14 pásztormadár. Távcsővel követve az útjukat láttam, amint a csatornán túl legelő gulya közelében leereszkedtek a legelőre.

Schmidt Egon

A szürke küllő (*Picus canus*) Dél-Somogyban

A hazai szakirodalom szerint a szürke küllő elsősorban domb- és hegyvidéki elterjedésű madárfajunk. Síkvidéki előfordulásai általában az őszi–téli időszakra tehetőek. Bár helyenként síkvidéken is rendszeresen költ (pl. Tóserdő), a Mad. Táj. 1983–94. közötti számaiban közzölt előfordulások 70%-a magasabb tájakról való.

Véleményem szerint ezért érdekes, hogy Somogy déli területein viszonylag gyakran találkoztam e fajjal, 1983–1994. dec. 31. között pontosan 59 alkalommal.

A megfigyelések havi bontásban:

I.	2 megf.
II.	7 megf.
III.	10 megf.
IV.	17 megf.
V.	4 megf.
VI.	4 megf.
VII.	8 megf.
VIII.	–
IX.	3 megf.
X.	2 megf.
XI.	2 megf.
XII.	–

Az összes megfigyelési adat felsorolása nem célom, csak a legérdekesebbeket (fészkelést valószínűsítőket) közlöm.

1984.07.14. Barcs–Nagybók, 1 hím pld.; 07.28. ugyanott 1 tojó pld.

1985.04.22. Barcs, Netecs-erdő 1 hím pld. + „hangok”; 05.01. Barcs–Nagybók 1 pld.

1986.05.08. Komlósd, legelőerdő 1 tojó pld.

1988.07.17. Barcsi TK, a darányi tölgyesben 1 juv. pld.(!)

1989.04.22. Barcsi TK, Kúti-őrháznál 1 pld. kiabál; 05.04. az előbbi hely közelében 1 pld.

- 1990.06.22. Barcsi TK, Kúti-őrháznál 1 pld. kiabál; 07.02. ugyanott 1 pld.;
- 1991.04.07. Barcs, drávai fűz–nyár ligeterdőben 2 pld. (1 pár?) együtt mozog; 04.27. Csokonyavisonta, györgyösi-tó (égeres–füzesben) 2 pld.; 06.01. Barcs–Nagybók, 1 pld. kiáltozik; 06.21. Babócsa, drávai szigeten 1 pld. kiáltozik; 07.11. Barcsi TK., Kúti-őrháznál 1 pld.; 07.31. Baláta-tó, 3 pld. (Fenyősi L.–Selyem J.–Winkler D.)
- 1992.06.17. Barcsi TK., Kúti-őrháznál 1 tojó pld.; 07.01. Vízvár, Dráva-folyó 1 pld.
- 1994.04.18. Drávatamási, drávai szigeten 1 pld. kiáltozik; 05.11. Barcsi TK., Nagyberek 1 pld.; 07.14. Barcsi TK., darányi tölgyes 2 pld.
- Bár fészekodút nem találtam, azt gondolom, a szürke küllő Dél-Somogyban rendszeres, de ritka költőfaj lehet. A megfigyelések alapján tölgyesben, tölgy–kőris–szil ligeterdőben, füzes–nyarás állományokban egyaránt várható felbukkanása. Izgalmas kérdés lehet, várható-e hasonló terjeszkedés mint pl. a fekete harkálynál?

Fenyősi László

Hajnalmadár (*Tichodroma muraria*) előfordulása a Zempléni-hegységben

1995. márc. 02-én reggel, napsütéses időben madármegfigyelésre indultam Drapcsik István tagtársammal, a Boldogkőváraljai várba. 9¹⁵-kor, a vár É-oldalán felmászva vettem észre egy hajnalmadarat, amint csuszkaszerű mozgással a fal árnyékos oldalán keresgélt. Kb. 30 mp-ig gyönyörködtem benne, ekkor szóltam tagtársamnak, hogy figyelje meg, de mivel észrevett bennünket, pillangószerű röptével É-felé elhagyta a várat.

Bereczky Attila

Csigaforgató (*Haematopus ostralegus*) előfordulása a Kengyeli-halastavaknál

1994.04.16-án Rákóczi-falva határában lévő Kengyeli-halastavaknál egy csigaforgatót figyeltünk meg Vincze Tiborral. A madarat a halastavak mellett lévő borsóföldön vettük észre, itt a nedves talajon táplálko-

zott. Később ismételtelen megfigyeltük a IV-es feltöltött halastó partján, itt a fővenyen keresgélt.

A csigaforgató bizalmasan viselkedett, így néhány méterről a teleszkóppal jól meg lehetett határozni, hogy egy *Haematopus o. ostralegus* alfajhoz tartozó egyedet (a Magyarországon gyakrabban előforduló alfaj) látunk.

Ezen a napon a halastavaknál egyebek mellett a következő fajokat láttuk:

1 pld. bütykös ásólúd (*T. tadorna*), 5 pld. daru (*G. grus*), 2 pld. he-ringsirály (*L. fuscus*), 2 pld. lócsér (*H. caspia*), valamint 2 pld. kucsmás sárga billegető (*M. flava feldeggii*).

A csigaforgatót 1994.04.17-én ismét megfigyeltem, szintén a IV-es tó partján táplálkozás közben.

Vasuta Gábor

Molnárfecske (*Delichon urbica*) telep Barcson

A barcsi Dráva-híd alsó részén, mindkét oldalon, szinte a híd teljes hosszában a rögzítővasakra épültek a fecskefészkek. Jelenleg ezek jelentős hányada lakatlan. 1994. július 14-én megpróbáltuk felmérni a telep fészkelőállományát, mely végülis 270–300 párra tehető.

Fenyősi László–Koppán András–Winkler Dániel

Csíz (*Carduelis spinus*) előfordulási adatok költési időből

Magyarországon a csíz az eddigi ismert adatok alapján ritka költőfajnak tekinthető. Terepezéseim során a tágabb értelemben vett Bakony területén néhány alkalommal sikerült költési időszakban is megfigyelnem. Az alkalmi észlelésekből ugyan messzemenő következtetéseket nem lehet levonni, de közreadásuk talán segít e faj hazai előfordulási viszonyainak jobb megismerésében.

1985.07.11. Felsőörs, Királykúti-völgy. A völgybe torkolló egyik mellékvölgy déli kitérűsége oldalában énekelt egy hím példány. A környező biotóp nem jellemző a faj költőhelyeire, faállománya sziklán nőtt 40–50 éves, gyenge fejlettségű cseres, elszórtan hasonló korú ültetett feketefenyővel tarkítva. Később már nem láttam ott a madarat.

1986.06.13. Eplény, Juhászkuúti-tábla. Nyílt mezőgazdasági terület felett repült át egy példány, jellegzetes hívóhangját hallatva. A közelben olyan típusú erdő, melyben költése elképzelhető lenne, nem fordul elő.

1986.07.26. Hegyesd, Péterhegyi-dűlő. Kisebb, patakot kísérő fehér fűz-éger erdőfolt szélén láttam négy példányt, közülük kettő fiatal volt. A szorosan együttmozgó csapat a lomb felső harmadában mozgott, a levelekről csipegetve valamit.

1988.06.09. Veszprém, Cserhát. Beépített, nagy gyalogosforgalmú helyen, ültetett lucfenyőn szedegetett egy tojó színezetű példány, mely viselkedése alapján valószínűleg kalitkából szökött, szelíd madár lehetett. Majdnem karnyújtásnyi távolságra bevárt.

Molnár István

Két új madárfaj Vietnám faunájához

1993. november 5. és december 8. között a Magyar Természettudományi Múzeum kiküldetésében zoológiai kutató- és gyűjtőúton jártunk Csorba Gábor kollégámmal Vietnámban. Az ország legészakibb terület egysége, Tonkin térségében 4 különböző állomáshelyen dolgoztunk, melyek a következők: Bavi Nemzeti Park, Hanoi, Laokai és Sapa térsége, valamint Quang-Chu.

A 34 napos expedíció során összesen 150 madárfajt észleltünk. Közülük kettő: a csíz (*Carduelis spinus* Z., 1758) és a kásmíri fecske (*Delichon dasypus* Bonap. 1850) Vietnám faunájára új faj. Vo Quy (1975, 1981) összefoglaló munkája, a *Chim Vietnam (Vietnam madarai)* ezeket nem említi.

Mindkét faj Tonkin északnyugati részében, Sapa közelében került elő. Előfordulási és élőhelyadataik az alábbiak:

A csíz egy hím példánya a magashegyi település, Sapa városszéli területén, a „Sárkány szája” alatt, egykori erdőirtás nyomán felferődött magaskórós növényzetben függönyháló segítségével került meg 1993.XI.19-én. Ezidőtájt a térségben erős mozgásban volt a kormosfejű zöldike (*Carduelis ambigua*), zajos csapatai az érő tobozú fenyőket látogatták. Feltételezhetően ezek hívó hangjaira szállt le a csíz, Indokína ritka madara, mely Vietnám területén először mutatkozott, bár Dél-Kínában már rendszeresen telel.

A kásmíri fecske kb. 32 példányból álló laza csapatát 1993.XI.22-én a Sapától nyugatra húzódó hegység területén észleltem. A madár csapat a Fan Si Pan felől lefutó Suoi Rung folyó mentén egy 1400 m tenger-

szint feletti magasságban húzódó bérc fölött – az erdőirtás nyomán felverődött vágásnövényzet és a még meglévő primer őserdő felett – egy vörhenyes fecske (*Hirundo daurica*) példánnyal együtt 30–80 m magasságban, a párás légrétegekben rovarászott. A madarak a megfigyelés félórájában azonos térségben maradtak. A faj terepen csak gondos megfigyeléssel határozható el a molnárfecskétől (*Delichon urbica*), mely Vietnámban szintén előfordul telelőként. A hozzám közelebb repülő példányokon azonban szerencsére jól látszott a két legfontosabb faji bélyeg, a sötétszürke szárnybélés (alsó szárnyfedők), valamint az alig villás farok.

Dr. Bankovics Attila

EGYÉB

Kazinczy Ferenc és a fülemüle (*Luscinia megarhynchos*)

Kazinczyt mint nyelvújítót ismerjük elsősorban. Az 1831. április 30-án megjelent munkájában, amelynek címe: *Kazinczy útja Pannonhalmára, Esztergomba, Vácra*, természetszerető, madárbarátot is üdvözölhetünk. Mivel a fülemüle az 1995-ös év madara hazánkban, így kötelességemnek éreztem, hogy e kis történetet az eredeti leírás alapján ismeressem.

Kazinczy barátjához, a tudós bencéshez, Guzmics Izidorhoz jött látogatóba Pannonhalmára. Ők ketten nevezték el Széphalom analógiájára Pannonhalmát. Azt a részletet idézem e bájos kis elbeszélésből, amikor barátjával, Guzmics bencéssel a pannonhalmi arborétumba látogatott 1831. április 10-én. S ekkor szólalt meg a fülemüle először, amelyet Ő „fülmilének” nevezett.

„Lemennék tehát a sűrűség partiájába, s hogy amit csinálunk félig-téve ne légyen, egy *Ailanthus* kérgére a Guzmics betűjét, egy *Feketenyárra* a *Szemeréét*, egy *Gleditschiára* a magamét, egy *Rhusra* egy *S* betűt, egy *Platánra* egy mást metszettem fel, alá vetve a magaménak az esztendő számát is – *Crescetis amores!* – mondám elkészülvén munkámmal. – Nem játék-e?, s illő-e koromhoz? De akarom, hogy Pannonhalmá ne felejtse, hogy látott, s *Klopstock* nem tartá illetlennek egy-egy fát avatni magának és azoknak akiket szerete. – Mely igen nagy boldog, aki mindég bölcs!

S piruljanak-e mondani, hogy éppen akkor midőn egy nekem szent nevet metszék, és nem előbb, nem utóbb, szólala meg az első fülmile, melyet az idén hallottam.”

A pannonhalmi arborétum ma természetvédelmi terület, s benne a fent említett platánfát ma is Kazinczy fájának nevezik. Magam legkorábbi érkezését 1978. április 6-án, legkésőbbi itt tartózkodását 1977. szeptember 4-én észleltem. 2–3 pár évente költ.

Dr. Rékási József

A XIV. Sumonyi ornitológiai és természetvédelmi tábor eredményei 1994

A tábor 1994.07.16–09.18. között működött. A 133 résztvevő 15 helyi csoport tagjai közül került ki. A táborozást előkészítő munkák során a nádasban lévő hálállások közül egy pallóút teljes felújítását végeztük el összesen 150 fm hosszban.

A madarak befogásához 408 fm (1100 m²) függőhálót és alkalmanként 1–2 db ragadozóhálót használtunk. A táborozás folyamán 70 madárfaj 10931 példányát jelöltük. Az újonnan gyűrzött madarak 14,4%-át (1569 pld-t) fogtuk vissza. 257 régi magyar gyűrűs és 1 pld. külföldi gyűrűs madarat is ellenőriztünk. Újonnan jelölt madárfaj nem volt.

A táborban 50 példányt elérően gyűrzött fajok:

Faj	Példányszám
Törpe gém (<i>I. minutus</i>)	78 pld.
Füstifecske (<i>H. rustica</i>)	3594 pld.
Kék cinege (<i>P. caeruleus</i>)	137 pld.
Függőcinege (<i>R. pendulinus</i>)	54 pld.
Barkóscinege (<i>P. biarmicus</i>)	110 pld.
Vörösbegy (<i>E. rubecula</i>)	177 pld.
Nádi tücsökmadár (<i>L. luscinoides</i>)	141 pld.
Fülemülesítke (<i>L. melanopogon</i>)	68 pld.
Nádirigó (<i>A. arundinaceus</i>)	260 pld.
Cserregő nádiposzáta (<i>A. scirpaceus</i>)	1107 pld.
Énekes nádiposzáta (<i>A. palustris</i>)	122 pld.
Foltos nádiposzáta (<i>A. schoenobaenus</i>)	1159 pld.
Kerti geze (<i>H. icterina</i>)	57 pld.
Barátposzáta (<i>S. atricapilla</i>)	2248 pld.
Kerti poszáta (<i>S. borin</i>)	161 pld.
Mezei poszáta (<i>S. communis</i>)	61 pld.
Kis poszáta (<i>S. curruca</i>)	153 pld.
Fitiszfűzike (<i>Ph. trochilus</i>)	50 pld.
Tövisszúró gébics (<i>L. collurio</i>)	101 pld.
Seregély (<i>S. vulgaris</i>)	85 pld.
Házi veréb (<i>P. domesticus</i>)	54 pld.
Mezei veréb (<i>P. montanus</i>)	326 pld.
Zöldike (<i>C. chloris</i>)	65 pld.

A faunisztikai felmérések során 142 madárfaj jelenlétét mutattuk ki a törendszerben és környékén. Első ízben figyeltünk meg léprigót, s ezzel a Sumonyban megfigyelt madárfajok száma a kezdetektől számítva 189-re emelkedett.

A vedlésvizsgálatok során 30 madárfaj 457 példányának vizsgálati eredményét rögzítettük. Az egyéb munkák során pedig 10 db költőládát készítettünk, melyeket a későbbiekben Baranya megye lezárt templomtornyaiába helyeztük ki.

Bank László

Rövidkarmú fakusz (*Certhia brachydactyla*) korai költése

1995. április 5-én a Gyulavári környéki (Békés megye) erdőkben végeztem madármegfigyeléseket. Egy vegyes állományú öreg tölgy–kőris erdőrészben éppen egy héjafészket ellenőriztem, amikor a mellettem álló fákon mozgó, szokatlanul izgatott rövidkarmú fakuszra lettem figyelmes. A közeli fákat átnézve, néhány perc keresés után, pár méterre, egy öreg akácfa kéregrepedése alatt 1,2 m magasan megtaláltam a madár fészket. Benne 6 kétnapos fióka és 1 (valószínűleg záp) tojás volt. A kelési időt figyelembe véve (15–16 nap) megállapítható, hogy a madár igen korán, kb. március közepén megkezdte a tojásrakást és március 19–20-án már teljes fészekaljon kotlott.

Manik Pál

Kis sólymot (*Falco columbarius*) „támadó” süvöltők.

1988.12.29-én a Kunszentmártonhoz tartozó Istvánházi-pusztán végeztem madármegfigyelést. A puszta közvetlenül a Hármaskörös árterre. A folyót kísérő bokrokon, illetve egy telepített nyárfásban több süvöltő csapatot figyeltem meg, nagyrészt tojó példányokat. Az egyik különálló bokron egyedülálló hímet láttam, amikor egy kis sólyom hím repült a puszta felé K-i irányból. A süvöltő hím éles hangot hallatva nekítámadt a kis sólyomnak majd 3–4 tojó példány csatlakozott hozzá és elűzték a ragadozót. Távcsővel figyeltem a távolodó madarakat amíg el nem tűntek a szemem elől a közeli fák mögött.

Szabó László Zoltán

Mezei veréb (*Passer montanus*) kilenc tojásos fészekalja

A dél-hevesi füves pusztákon szalakóták részére kihelyezett mesterséges fészekodúk egyikében 1994. július 14-én a sarudi Hídvégpusztán mezei veréb 9 tojásos, erősen kotlott fészekalját találtuk Tóth László barátommal. A fajjal kapcsolatos hazai szakirodalom 7 tojásban állapítja meg az eddigi legnagyobb fészekaljat. Bár annak ellenére, hogy a hídvégpusztai költésnél folyamatosan két madár tartózkodott az odú környékén, ill. váltogatta egymást a kotlásban, nincs kizárva az összetojás lehetősége sem. Az 1994. július 31-i utolsó ellenőrzés alkalmával az odúban már csak 6 kihült tojást találtam, amelyből kettő záp volt.

Ambrus Béla

V. tövisszúró gébics (*Lanius collurio*) kutató- és gyűűzőtábor

1994-ben is megrendeztük hagyományos táborunkat a sajóbábonyi Asszony-völgyben. A tábor szakaszosan üzemelt, összesen 29 napig folyt gyűűzés a területen. Ezen időszak alatt, általában 10 db 12 m-es függőnyhálót használtunk. A kedvezőtlen időjárás az idei évre is rányomta a bélyegét, ez a jelölt madarak számában is érzékelhető volt. A fent említett időszakban 39 faj 517 példányát sikerült meggyűűznünk. Feltűnő volt a fészkelő állomány majd 50%-os csökkenése a területen, valamint a költőpárok május végi elvándorlása, ami közrejátszott a nagyarányú állomány csökkenésben.

Vizslán Tibor–Pingitzer Beáta–Belencsák László

Hamvas rétihéja (*Circus pygargus*) zsákmányát elragadó kabasólyom

1994-ben a megszokottnál jóval több hamvas rétihéja költött a Hortobágy déli pusztáin (18–19 pár). Nyár végén ezekhez még további példányok érkeztek és nem volt ritka az olyan nap, amikor egy-egy pusztán 25–30 példány is összeverődött.

Augusztus 19-én, alkonyat előtt a nádudvari Borzas-pusztán végeztem megfigyeléseket, amikor nagy sivalkodásra lettem figyelmes. Egy

repülő hamvas rétihéja hímet egy kabasólyom támadott meg és többszöri rácsapással megpróbálta elvenni annak zsákmányát, miközben mindkét madár szokatlanul hangosan lármázott. A rablás végülis úgy sikerült a kabának, hogy erősen rámarkolva, mindkét lábával rángatni kezdte, miközben a két madár szinte összekapaszkodva imbolygott és forgott a levegőben. A rétihéja karmai közül kirántott zsákmány valamilyen kisebb rágcsáló volt, amellyel a kaba sebesen elszállt a Borzas-erdő felé, eközben a kirabolt hamvas rétihéja eredménytelenül üldözni próbálta.

Dr. Kovács Gábor

Balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*) kőfal részét használta satuként

1994. október 26-án egy hím balkáni fakopáncsot figyeltem meg egy nagymarosi kertben. Akkor vettem észre, amikor átrepült a kerten, és kb. egy méter magasan egy kőfal oldalára szállt. Eleinte kicsit küszködött, hogy megkapaszkodjon, de aztán nekilátott, hogy a csőrében tartott, valószínűleg csonthéjas magot a kövek közti hasadékba ékelje. Majd néhány másodpercre leröppent a földre, hogy aztán újra visszaszálljon előző helyére. Ekkor jó egy percig buzgón kopácsolt az úgyszólván satuba fogott táplálékon, majd az arra járóktól megriadt, és elröppült.

Gerard Gorman

Egy hibrid réce megfigyelése

1994. október 22-én délután 3 óra körül a Gyökérkúti-halastavakon három madarással együtt egy kisebb récét figyeltünk meg. Előzőleg mind a négyen a vízfelszínre pásztáztuk, amikor Mike Williams, egy világot járt és tapasztalt angol madarász megkért, hogy nézzem meg én is a teleszkópjával beállított récét. Amint megláttam a madarat, tudtam, csakúgy mint ő, hogy valami különlegességet találtunk. A madár méretében és alkatában a csörgő récéhez (*Anas crecca*) hasonlított, de tollazata a Nyugati Palearktisz minden récefajájától eltérő volt.

Rövid csőre egyöntetűen sötétnek tűnt. Farka is nagyon kurta volt, de nem olyan feltűnő vagy felmeredő, mint a kékcsőrű récéé. Háta, dolmánya, tarkója, feje teje, homloka és szárnya sötét, fénytelen matt színű, míg melle sárgásbarna, oldala fakó vagy fehéres volt. A szem alatt, a pofán sárgásbarna foltot láttunk. A fülfedők fehéresek voltak, a hastájékon és a felső farkfedőkön elütő fehér folt tűnt szembe. A madár egyszer kiemelkedett a vízből, hasát ekkor fehérnek láttuk. Tótágast állva táplálkozott, élénken úszkált a tavon, ahol más réce nem is mozgott. Egyszer sem bukott a víz alá.

A madár leginkább a latin-amerikai *Callonetta leucophrys* réce immatur hímjére hasonlított, de nem állíthattuk egyértelműen, hogy ehhez a fajhoz tartozik (a megfigyelők közül hárman már ismertük e fajt az Egyesült Királyság gyűjteményeiből).

Végül arra jutottunk, hogy maradunk valószínűleg valamely kisebb récefajok hibridje. Egyikünk, Mrs. M. Terry, vízivadak tenyésztésével foglalkozik, és szerinte csakis hibridről lehetett szó. Az biztos, hogy több kisebb récefajt tartanak közép- és kelet-európai állatkertekben és vízivad gyűjteményekben, ahonnan egyesek meg is szökhetnek. Lehet, hogy a látott madár ilyen fogságban tartott récék hibridje volt? Szívesen fogadnék bármilyen véleményt a fentiekről.

Gerard Gorman

TARTALOMJEGYZÉK

	oldal
<i>Molnárfecske (Delichon urbica) fészkefelmérés a pannonhalmi Főapátság területén</i>	3
<i>Madártani adatok a felső Tiszáról</i>	3
<i>Holló (Corvus corax) fészket kifosztó szajkó (Garrulus glandarius)</i>	4
<i>Mezei pacsirta (Alauda arvensis) kései fészkelése a Medves-fennsíkon</i>	5
<i>Keresztcsőrű (Loxia curvirostra) táplálkozási adatok</i>	5
<i>Talajon költő egerészölyv (Buteo buteo)</i>	6
<i>Cigány-csaláncsúcs (Saxicola torquata) fészkek szénabálában</i>	7
<i>Adatok a gyöngybagoly (Tyto alba) táplálkozásbiológiájához</i>	7
<i>Debrecen város madárvilága</i>	9
<i>Összesített ragadozómadár adatok a MEFAG Hetvehelyi Erdészetének területéről 1991–1993</i>	22
<i>Összesített ragadozómadár adatok a GEVAG Rt. Bédai Erdészetének területéről 1993–1994</i>	23
<i>Összesített ragadozómadár adatok a Mecseki Erdészeti Rt. Sellyei Erdészetének területéről 1993–1994</i>	24
<i>A csörgő réce (Anas crecca) Barcs környékén</i>	25
<i>Tél a Dinnyési-Fertőn (1994–95)</i>	26
<i>A kis sárszalonka (Lymnocyptes minimus) feltűnő tavaszi vonulása 1995-ben a Hortobágyon</i>	27
<i>Nagy sárszalonka (Gallinago media) elhúzódnó tavaszi mozgalmata a Hortobágyon 1995-ben</i>	28
<i>Vörös géme (Ardea purpurea) késői előfordulásai (1993)</i>	28
<i>1994. évi decemberi madárvonulás a Balatonon</i>	28
<i>Pásztormadarak (Pastor roseus) Apaj-pusztán</i>	29
<i>A szürke küllő (Picus canus) Dél-Somogyban</i>	30
<i>Hajnalmadár (Tichodroma muraria) előfordulása a Zempléni-hegységben</i>	31
<i>Csigaforgató (Haematopus ostralegus) előfordulása a Kengyeli-halastavaknál</i>	31
<i>Molnárfecske (Delichon urbica) telep Barcson</i>	32
<i>Csíz (Carduelis spinus) előfordulási adatok költési időből</i>	32
<i>Két új madárfaj Vietnám faunájához</i>	33
<i>Kazinczy Ferenc és a fülemüle (Luscinia megarhynchos)</i>	35
<i>A XIV. Sumonyi ornitológiai és természetvédelmi tábor eredményei 1994</i>	36
<i>Rövidkarmú fakusz (Certhia brachydactyla) korai költése</i>	37
<i>Kis sólymot (Falco columbarius) „támadó” süvöltők</i>	37
<i>Mezei veréb (Passer montanus) kilenc tojásos fészkelje</i>	38
<i>V. tövisszűrő gébics (Lanius collurio) kutató- és gyűrűzőtábor</i>	38
<i>Hamvas rétihéja (Circus pygargus) zsakmányát elragadó kabasólyom</i>	38
<i>Balkáni fakopáncs (Dendrocopos syriacus) kőfal részét használta satuként</i>	39
<i>Egy hibrid réce megfigyelése</i>	39

